

СМРТ ФАШИЗМУ - СЛОБОДА

СЛУЖБЕНИ

ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ

Službeni Vesnik N.R.M. - 4
Administracija
M. Tita
Skoplje

„СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ФНРЈ“ излази истовремено у српском, хрватском, словеначком и македонском издању два пута недељно, и по потреби. — Огласи по тарифи. — Текући рачун код Народне банке ФНРЈ бр. 101-900880 — Текући рачун продајног одељења 1-670880

Четвртак, 9 јуни 1949

БЕОГРАД

БРОЈ 49

ГОД. V

Цена овом броју је 12... ата
до краја 1949 године износи 20...
— Редакција: Бранкова улица бр 18—20. —
— Телефони: Редакција 28-838, Администрација 27-595, Продајно одељење 22-619, Рачуноводство 26-276. Експедиција 21-251

410.

У К А З

На основу члана 74 тачка 6 Устава, а у вези члана 4 тачка 9 Закона о Президијуму Народне скупштине ФНРЈ, Президијум Народне скупштине ФНРЈ проглашује Закон о изменама и допунама Општег закона о народним одборима који су донели Савезно веће и Веће народа Народне скупштине ФНРЈ на својим седницама од 28 маја 1949 године, а који гласи:

Општи закон о народним одборима од 25 маја 1946 године мења се и допуњује, тако да његов пречишћени текст гласи:

У циљу даљег учвршћивања и развоја народних одбора као органа власти државе радног народа, које су радне масе Југославије на челу са радничком класом створиле и изграђивале у Народно-ослободилачком рату и Народној револуцији;

у циљу даље изградње Федеративне Народне Републике Југославије као социјалистичке државе;

у циљу да се обезбеди најшире непосредно учешће народних маса у вршењу власти и да се тиме народне масе, које су вековима биле искључене из власти и подвргнуте експлоататорским класама, науче да управљају државом;

у циљу обезбеђења начела јединства власти и самоуправности на свим степенима државне изградње;

у циљу оспособљавања народних одбора да, у складу с карактером насеља и привреде на свом подручју, што потпуније решавају све послове привредне, социјалне и културне изградње свог подручја;

у циљу обезбеђења јединственог остваривања демократских начела у устројству и раду локалних органа државне власти у свима народним републикама Федеративне Народне Републике Југославије,

Народна скупштина ФНРЈ доноси

ОПШТИ ЗАКОН О НАРОДНИМ ОДБОРИМА

ПРВИ ДЕО

ОСНОВНА НАЧЕЛА

А. Опште одредбе

Члан 1

Народни одбори јесу локални органи државне власти у административно-територијалним јединицама: местима, градовима, градским реонима и насељима, срезовима и областима.

Народни одбори јесу претставнички органи које бирају становници административно-територијалних јединица на основу општег, једнаког и непосредног изборног права, путем тајног гласања.

диница на основу општег, једнаког и непосредног изборног права, путем тајног гласања.

Члан 2

Подела народних република на административно-територијалне јединице и одређивање подручја административно-територијалних јединица врши се законом народне републике.

Члан 3

Народни одбори руководе привредном, социјалном и културном изградњом свог подручја.

Народни одбори, поред права која као локални органи државне власти имају и према привредним предузећима и установама републичког и општедржавног значаја на свом подручју, врше сагласно прописима закона и надзор над стањем тих предузећа и установа.

Народни одбори имају право да претресају питања из надлежности виших државних органа и да им подносе своје предлоге.

Члан 4

Народни одбори врше послове из своје надлежности непосредно или преко својих извршних одбора и њима подређених органа управе.

Члан 5

Народни одбори врше власт и доносе опште прописе у оквиру права и дужности, утврђених Уставом ФНРЈ, уставом народне републике, законима ФНРЈ, законима народне републике и општим прописима виших државних органа.

Извршни одбори и остали органи народних одбора врше послове из своје надлежности на основу устава, закона, прописа виших државних органа, статута и других прописа народног одбора.

Члан 6

Народни одбори обавезни су да се у извршавању општих и локалних задатака ослањају на иницијативу и учешће народних маса и на организације радног народа.

Члан 7

Народни одбори и одборници одговарају за свој рад бирачима. Бирачи могу опозвати сваког одборника.

Члан 8

Народни одбори имају статут о свом делокругу, организацији и раду.

Народни одбори доносе статут сами и подносе га на потврду обласном народном одбору. Статут обласног народног одбора потврђује президијум народне скупштине народне републике.

Члан 9

Односи између виших и нижих народних одбора, као и између народних одбора и других виших органа државне власти и државне управе оснивају се на правима и дужностима одређеним у Уставу ФНРЈ, уставу народне републике, законима ФНРЈ и законима народне републике.

Члан 10

Народни одбори јесу највиши органи државне власти у административно-територијалним јединицама, у оквиру права и дужности која су им утврђена уставом и законима и руководе свим органима државне управе на свом подручју. Савезни и републички органи државне власти и државне управе остварују задатке из своје надлежности преко народних одбора, односно преко њихових извршних одбора, а непосредно управљају само одређеним установама и предузећима општедржавног и републичког значаја.

Поред народних одбора као претставничких органа власти не могу у административно-територијалним јединицама постојати други органи државне власти.

Само уредбом Владе ФНРЈ могу се за послове општесавезних министарстава, за послове општесавезне надлежности Министарства унутрашњих послова ФНРЈ и за послове служби општесавезног значаја оснивати њихови органи при среским, градским, реонским и обласним народним одборима, непосредно подређени тим министарствима, односно службама, а само законом могу се при овим народним одборима оснивати органи републичких министарстава непосредно подређени тим министарствима.

Б. Народни одбори и њихова подручја

Члан 11

У месту (селу, радничком насељу, варошици, трговишту и сличном насељу) образује се народни одбор места.

Изузетно за два или више мањих села (насеља) може се образовати један месни одбор.

Члан 12

У граду се образује народни одбор града.

Поједини градови могу бити издвојени из састава среза.

Који ће град бити у саставу среза а који издвојен из састава среза одређује закон републике.

Градови народних република не улазе у састав области.

Члан 13

У великом граду који се дели на реоне образује се за подручје сваког реона народни одбор реона.

У граду који на свом подручју има издвојено градско насеље образује се народни одбор насеља.

Члан 14

У срезу се образује народни одбор среза.

Срез обухвата више места и градова који чине целину првенствено у економском погледу.

Члан 15

У области се образује народни одбор области.

Област обухвата више срезова и градова који чине целину првенствено у економском погледу.

Члан 16

Свако земљиште налази се на подручју једног места или града.

В. Економска основа народних одбора

Члан 17

Народни одбори имају право управљања опште-народном имовином локалног (месног, градског, сре-

ског, обласног) значаја и могу је користити и располагати њом под условима и у границама који су одређени законом.

Члан 18

Народни одбор доноси свој привредни план и буџет.

Члан 19

Месни, односно градски народни одбор има право управљања зградама и земљиштима у државној својини на свом подручју. Други државни органи имају право управљања зградама и земљиштима само кад им је то право дато на основу посебних прописа.

Члан 20

Народни одбор има право да, сагласно прописима закона, за своје потребе одређује локалне дажбине и да њима располаже.

Члан 21

Само президијум народне скупштине народне републике може, на предлог владе народне републике, поједина предузећа и установе градског и среског значаја одредити за предузећа, односно установе обласног или републичког значаја.

Обласни народни одбор може предузеће или установу месног значаја, по саслушању месног народног одбора, односно народног одбора града у саставу среза под чијим је управљањем то предузеће или установа, одредити за предузеће или установу среског значаја.

Члан 22

Право управљања појединим предузећем или установом, као и другим предметима општенародне имовине, може се пренети са једног на други народни одбор истог степена њиховим споразумом уз одобрење непосредно вишег државног органа. Ако се споразум не може постићи, пренос са једног на други срески народни одбор, или са среског на градски народни одбор, или обратно, може се извршити указом президијума народне скупштине народне републике, а пренос са једног на други месни народни одбор, или са месног на градски народни одбор града у саставу среза, или обратно, решењем обласног народног одбора.

Члан 23

Ако преношење права управљања установом или предузећем на народни одбор, или додељивање таквог права изазива повећање расхода народног одбора, државни орган који је извршио пренос или додељивање овог права дужан је обезбедити народном одбору одговарајућа финансијска средства за текућу буџетску годину.

Члан 24

Народни одбори су правна лица.
Народни одбор као правно лице заступа претседник извршног одбора.

ДРУГИ ДЕО

ОСНОВНИ ЗАДАЦИ И ПРАВА И ДУЖНОСТИ НАРОДНИХ ОДБОРА

А. Основни задаци

Члан 25

Народни одбори на свом подручју и у оквиру своје надлежности остварују ове основне задатке:

1) развијање локалне социјалистичке привреде и одређивање правца њеног развоја; проширивање економских извора и јачање производних снага; борба за што свестранију примену савремене технике;

2) социјалистичко привредно планирање и планско руковођење привредом; помоћ и учествовање у остваривању савезног плана, републичког плана и планова виших народних одбора;

3) комунална изградња и развијање комуналног газдинства; оснивање нових и проширивање постојећих комуналних предузећа и установа; подизање станбених зграда и других комуналних објеката;

4) подизање и унапређење локалне индустрије; подизање локалних рудника и каменолома; развијање локалних извора грађевинског материјала; развијање и усавршавање локалног саобраћаја;

5) јачање извора електричне енергије за локалну привреду и за потребе становништва;

6) заштита лица у радном односу; изградња стручних радничких кадрова; изналажење и укључивање радне снаге за потребе савезне, републичке и локалне привреде; потстицање социјалистичког такмичења и ударништва и подизање рада на проналасцима и техничким усавршењима;

7) социјалистички преображај пољопривреде; проширење и развијање државних пољопривредних добара; свестрана помоћ земљорадничком задругарству;

8) подизање и унапређење пољопривреде и сточарства применом агротехничких и зоотехничких мера; борба против биљних и сточних болести и штеточина;

9) подизање и развијање економича и других локалних извора снабдевања; подизање и развијање привредних грана важних за снабдевање становништва; подизање и развој рибарства; брига о снабдевању становништва, о правилној расподели и правилном развоју робног промета; организовање и развијање сопствене трговинске мреже и помоћ развоју трговинске мреже радничко-наместничког потрошачког задругарства; учествовање у општедржавном откупу и организовање сопственог откупног апарата;

10) брига за опште подизање животног стандарда становништва;

11) подизање и развијање мреже угоститељских предузећа; старање о одмору, разоноди и забави радничка и обезбеђење услова за то; унапређење туризма;

12) оснивање и развијање државних занатских радњи и радионица; помагање развоја занатских задруга и помагање индивидуалних занатских радионица ради очувања и развијања занатства високог квалитета, ради обезбеђења занатских услуга становништву, и ради укључивања занатлија у социјалистичку изградњу; развијање мреже домаће занатске радности и уметничких заната;

13) чување и подизање шума, развијање шумарства и ловства, пошумљавање оголелих површина;

14) старање о извршењу финансијских обавеза предузећа и грађана према држави; старање о рационалном трошењу сопствених финансијских средстава;

15) уређење градова и места и улепшавање њиховог изгледа;

16) општа културна изградња: оснивање позоришта, музеја, библиотека, читаоница, домова културе, биоскопа и других културних установа и објеката;

17) подизање просвете; подизање и одржавање основних и средњих школа за опште и стручно образовање; борба за ликвидирање неписмености и за пуну примену обавезности школовања;

18) обезбеђење културног и пажљивог односа службених лица према грађанима; искорењивање некултурног, непажљивог и непредусретљивог понашања у

установама, предузећима, радњама и другим службама; строг надзор над радом и пословањем апарата;

19) сарадња са друштвеним организацијама на извршавању задатака народног одбора; помоћ друштвеним организацијама у њиховом раду;

20) социјално старање; заштита малолетника; заштита матера и деце; старање о ратним војним и мирнодопским инвалидима;

21) помоћ установама и предузећима савезних и републичких служби које на територији народног одбора остварују своје задатке (пошта, железнице, поморски саобраћај и др.);

22) рад на подизању народног здравља оснивањем и развијањем мреже локалних здравствених установа, нарочито организацијом здравствене службе у трговинама, индустријским центрима и на селу; борба против заразних болести у граду и на селу; оснивање установа и предузимање мера за обезбеђење хигијене и санитарних услова; рад на здравственом просвећивању; старање о снабдевању становништва лековима и средствима за лечење; старање о правилном физичком васпитању народа, а нарочито предвојничком васпитању омладине;

23) прикупљање података за општу статистику и вођење статистике за локалне потребе; вођење података о грађанским стањима;

24) спровођење у живот уставом утврђених права грађана обезбеђивањем слободног вршења бирачких права, права на удруживање, штампу, зборове и манифестације; примена начела о одвајању цркве од државе; обезбеђење равноправности жена са мушкарцима у свим областима друштвено-политичког, привредног и културног живота;

25) чување и развијање демократизма у избору, раду и одговорности одборника и целокупној делатности народног одбора; развијање свих облика непосредног учешћа народних маса у локалној управи;

26) избор судија и судија-поротника народних судова, обезбеђење њихове одговорности и помоћ судовима у остваривању њихових задатака;

27) чување и учвршћење законитости, старање о правилној примени савезних и републичких закона и других прописа виших органа; старање о правилном извршавању свих обавеза и дужности грађана;

28) чување унутрашњег реда и мира; старање о државној безбедности и свестрана помоћ органима државне безбедности; старање о пуном остварењу опште војне обавезе грађана и других војних обавеза и послова народне одбране; свестрана помоћ органима Југословенске армије;

29) јачање унутрашње организације народног одбора; свестрана изградња, стручно и идеолошко-политичко подизање свог управног апарата; борба против појава бирократизма и будност према штеточинском раду;

30) спровођење политике савеза радног народа града и села; рад на привредном и културном повезивању града и села;

31) чување и даље учвршћивање братства и јединства народа ФНРЈ и спровођење у живот Уставом ФНРЈ и уставима народних република утврђених права свих националности и националних мањина, борба за искорењивање појава националне, расне и верске мржње и нетрпељивости.

Б. Надлежност

Члан 26

У циљу остваривања својих задатака народни одбори имају у својој надлежности послове локалног и послове општег делокруга.

За извршење послова из своје надлежности народни одбори имају право и дужност доносити општеобавезне прописе (одлуке), доносити наредбе, упутства и решења, организовати предузећа и установе, предузимати управно-организационе и оперативне мере, осигуравати материјална и финансиска средства у привредном плану и буџету, обезбеђујући при томе правилну примену закона.

Члан 27

Надлежност народних одбора у пословима локалног делокруга утврђује се и мења само законима.

Надлежност народних одбора у пословима општег делокруга одређује се и мења општим прописима свих виших државних органа који су овлашћени да регулишу односну делатност.

У пословима општег делокруга надлежни су у првом степену срески односно градски (реонски) народни одбори, уколико законом или уредбом није за поједине послове прописана надлежност месних или обласних народних одбора.

Члан 28

У пословима локалног делокруга народни одбори, сагласно својим правима и дужностима утврђеним уставом и законима, доносе прописе по својој иницијативи.

У пословима општег делокруга народни одбори могу доносити прописе само на основу и у оквиру овлашћења која су им дата од стране виших органа.

Члан 29

Виши државни органи могу изузетно, у нарочито оправданом случају, поверити народним одборима извршење појединих послова из своје надлежности.

За извршење ових послова виши орган дужан је обезбедити народном одбору потребна средства.

Члан 30

Поред послова утврђених овим законом народни одбори имају право и дужност вршити у оквиру своје надлежности и друге са тим пословима повезане и сличне послове привредне, социјалне и културне изградње свог подручја, уколико то није противно прописима виших државних органа.

МЕСНИ НАРОДНИ ОДБОР И НАРОДНИ ОДБОР ГРАДА У САСТАВУ СРЕЗА

Члан 31

Месни народни одбор и народни одбор града у саставу среза у свом локалном делокругу врши ове послове:

I. План, финансије и управљање општеном имовином

- 1) припрема, доноси и остварује месни привредни план;
- 2) припрема, доноси и извршује месни буџет;
- 3) управља зградама и осталим непокретностима у државној својини на свом подручју, уколико нису дате на управљање другим државним органима;
- 4) располаже приходима и производима оствареним из општеном имовине који су му додељени општим прописима;
- 5) распоређује основна и обртна средства својих предузећа;

6) расписује на основу закључка збора бирача и одобрења среског народног одбора и убире месни самодопринос;

7) додељује зграде којима управља на коришћење задружним и друштвеним организацијама;

8) одређује намену општеном имовине којом управља.

II. Локална привреда

1) оснива пољопривредна, индустријска, занатска, трговинска, кредитна (штеднионице), угоститељска и друга предузећа за услуге; кредитна предузећа уз одобрење среског народног одбора;

2) оснива пољопривредне станице, расаднике, приплодне станице, сточне амбуланте и сл.;

3) управља месним шумама и ловиштима и изводи пошумљавање у месном обиму;

4) предузима мере за спречавање и сузбијање биљних и сточних болести; организује мере против пољских и других штеточина и предузима мере за њихово сузбијање и уништавање; организује мере против штетне зверади;

5) организује снабдевање становништва; организује производњу за снабдевање пољопривредним производима (повртарство и сл.);

6) организује занатску радност;

7) одређује цене производима привреде у месту, уколико прописима виших органа није другачије прописано;

8) регулише и обезбеђује снабдевање месних предузећа, задруга и грађана сировинама и материјалом из месних извора;

9) организује пијаце за намирнице и друге земљорадничке производе и прописује ред на њима;

10) распоређује радну снагу у меској привреди и организује подизање и стручно оспособљавање радника за месну привреду;

11) одређује ред коришћења месних пашњака, утрина, месних шума, жиропаше, водопоја, мочила, вађења камена, песка и сл., одређује накнаду за њихово коришћење; регулише испашу па имањима појединаца;

12) организује у месном обиму наводњавање и одводњавање, а уређаје потребне за то подиже уз одобрење среског народног одбора; изводи мелiorације у месном обиму уз одобрење среског народног одбора;

13) регулише чување поља, винограда и воћњака и обезбеђује правилну примену прописаних мера.

III. Комунална изградња и комунални послови

1) утврђује генерални и регулациони план места уз сагласност вишег народног одбора;

2) оснива комунална предузећа и установе;

3) подиже комуналне објекте и уређаје (водовод, канализацију, електростаницу, планиаре, купатила, уређаје локалног саобраћаја и сл.);

4) регулише коришћење месних комуналних објеката и комуналних служби и прописује накнаде за то коришћење; организује месни саобраћај;

5) стара се о културном изгледу насеља, уређивању улица, подизању дрвореда, паркова, зеленила и сл.;

6) изграђује туристичке објекте, излетишта и сл.;

7) изграђује и одржава месне путеве и мостове и регулише њихову употребу; регулише питање сезонских прелаза; утврђује дужност одржавања појединих путева и мостова од стране одређених становника села на основу закључка збора бирача;

8) изводи асанационе радове у месном обиму;

9) регулише и обезбеђује одржавање чистоће у месту;

10) регулише употребу електричне енергије за месне потребе, уколико прописима виших органа није друкчије одређено; обезбеђује јавно осветљење;

11) подиже станбене зграде; даје одобрења за подизање сеоских станбених зграда сагласно са регулационим планом села;

12) регулише расподелу станова; доноси прописе о реду у станбеним зградама; стара се о одржавању целокупног станбеног фонда и врши надзор над његовим коришћењем;

13) организује мере против пожара, поплава и других елементарних непогода; организује димничарску службу;

14) регулише коришћење месних извора, бунара, цистерни и сл.;

15) управља гробљима.

IV. Просвета и култура

1) подиже школске зграде за основне школе и обезбеђује услове за рад тих школа;

2) оснива домове културе, библиотеке, читаонице, биоскопе и друге културне установе;

3) обезбеђује услове за рад културних удружења;

4) обезбеђује обавезно похађање школе;

5) стара се о похађању предвојничке обуке;

6) организује течајеве за неписмене и обезбеђује њихово одржавање;

7) стара се о заштити културних споменика и природних реткости;

8) изграђује игралишта и друге објекте за физичку и спорт.

V. Заштита народног здравља

1) оснива здравствене станице, саветовалишта и сличне здравствене установе;

2) предузима мере за подизање хигијенских услова живота и врши надзор над применом санитарних и хигијенских мера; подиже јавне хигијенске објекте; ради на здравственом просвећивању народа;

3) предузима мере и организује борбу за спречавање болести, нарочито заразних.

VI. Социјално старање

1) оснива месне установе социјалног старања;

2) обезбеђује заштиту деце и матера и у ту сврху оснива дечје јасле, вртиће, домове и сл.; организује дечја летовалишта и сл.;

3) збрињава лица којима је потребна социјална заштита;

4) регулише давање социјалне помоћи коју обезбеђује сопственим средствима.

VII. Заштита права грађана и одржавање реда и мира

1) указује помоћ грађанима у оствривању и заштити њихових права;

2) стара се о одржавању јавног реда и мира;

3) руководи сеоском помоћном милицијом;

4) обезбеђује коришћење јавних места (тргова, улица, просторија и сл.) за друштвене потребе грађана;

5) одређује прекршаје и прописује одређене административне казне за повреду прописа које доноси у границама својих права утврђених законом.

Члан 32

Статутом сваког месног народног одбора, односно народног одбора града у саставу среза утврђује се његова надлежност у локалном делокругу сагласно одредбама овог закона.

СРЕСКИ НАРОДНИ ОДБОР

Члан 33

Срески народни одбор у свом локалном делокругу врши ове послове:

I. План, финансије и управљање општеном имовином

1) припрема, доноси и остварује привредни план среза;

2) припрема и доноси буџет среза и извршује свој буџет;

3) управља зградама и осталим непокретностима у државној својини које су му дате на управљање;

4) одређује намену општеном имовине којом управља;

5) сагласно општим прописима располаже приходима и производима државних предузећа и установа којима управља;

6) распоређује основна и обртна средства својих предузећа;

7) одобрава разрез месног самодоприноса;

8) додељује општеном имовину којом сам управља на коришћење другим државним органима, задружним и друштвеним организацијама и грађанима; додељује грађанима општеном имовину којом управља месни народни одбор уз претходно саслушање месног народног одбора; пољопривредна земљишта којима управља сам или којима управља месни народни одбор додељује уз сагласност обласног народног одбора.

II. Локална привреда

1) оснива пољопривредна, индустријска, занатска, трговинска, кредитна, угоститељска, транспортна и друга предузећа за услуге; одобрава оснивање месних кредитних предузећа;

2) оснива пољопривредне станице, пољопривредне машинске станице, расаднике, силосе, приплодне станице, сточне амбуланте и сл.;

3) оснива шумска газдинства, среска ловишта, управља шумама среског значаја; организује пошумљавање у срезу;

4) организује и спроводи мере за спречавање и сузбијање биљних и сточних болести; организује и спроводи мере за сузбијање и уништавање пољских и других штеточина; организује мере против штетне зверади на подручју среза;

5) прописује цене одређених производа среске привреде;

6) врши расподелу добити среских предузећа;

7) организује трговинску мрежу и стара се да трговинске радње буду снабдеване робом;

8) регулише и обезбеђује снабдевање среских и месних предузећа, задруга и грађана сировинама и материјалом из локалних извора;

9) организује сајмове; регулише пословање на пијацима и сајмовима;

10) распоређује радну снагу у среској привреди и организује подизање и стручно оспособљавање радника за локалну привреду на подручју среза;

11) оснива предузећа и установе за снабдевање занатских задруга и занатлија материјалом и алатом;

12) доноси прописе о коришћењу заједничких месних пашњака, утрина, жиропаће, водопоја, камењолома, песка и сл.;

13) организује наводњавање и одводњавање у среском обиму и подиже за то потребне уређаје уз одобрење обласног народног одбора; изводи мелиорације у среском обиму; одобрава уређаје за наводњавање и одводњавање и мелиорације месног значаја;

14) одређује време отварања и затварања радњи.

III. Комунална изградња и комунални послови

1) даје сагласност на месне регулационе планове и доноси генерални план среза;

2) оснива среска комунална предузећа и установе;

3) подиже водоводе, електростанице, плинаре, уређаје локалног саобраћаја и друге комуналне објекте и уређаје који служе потребама више места или целог среза;

4) организује и регулише саобраћај у срезу;

5) обезбеђује примену прописа о општем уређењу насеља;

6) доноси решења о ближе одређивању места за грађевинске објекте за друштвени стандард; даје сагласност за ближе одређивање места за остале грађевинске објекте;

7) регулише коришћење среских комуналних објеката и комуналних служби и прописује накнаду за то коришћење;

8) гради и одржава среске путеве и мостове и регулише њихову употребу;

9) регулише начин употребе електричне енергије из среских извора за кућне потребе;

10) издаје грађевинске дозволе за подизање станбених зграда изузев сеоских; дозвољава подизање месних јавних зграда;

11) стара се о примени прописа о чувању и одржавању станбених зграда;

12) регулише мере против елементарних непогода; регулише димничарску службу;

13) регулише коришћење и одржавање извора, бунара, цистерни и сл., који имају значаја за више места или цео срез;

14) изграђује туристичке објекте, излетишта и сл.

IV. Просвета и култура

1) оснива основне школе уз сагласност обласног народног одбора и обезбеђује услове за рад средњих школа;

2) указује стручну помоћ и врши надзор над радом основних и средњих школа;

3) оснива позоришта, биоскопе, установе за забаву и разоноду;

4) помаже делатност културно-просветних удружења;

5) стара се о примени прописа о обавезном похађању основне школе;

6) обезбеђује обавезно похађање предвојничке обуке;

7) организује течајеве за неписмене и обезбеђује њихово одржавање;

8) организује заштиту културних споменика и природних реткости;

9) изграђује стадионе, игралишта и друге објекте за физкултуру, спорт и сл.

V. Заштита народног здравља

1) оснива болнице, поликлинике, амбуланте, диспанзере и друге здравствене установе, саветовали-

шта и сл.; ради на здравственом просвећивању народа; врши асанације у среским размерама;

2) предузима мере за подизање опште хигијене и врши надзор над применом санитарних и хигијенских мера;

3) предузима мере и организује борбу за спречавање болести, нарочито заразних; оснива санитарно-епидемиолошке установе.

VI. Социјално старање

1) оснива среске установе социјалног старања;

2) обезбеђује заштиту деце и матера, утврђује план мреже и помаже оснивање дечјих јасала, вртића, домова и сл.;

3) регулише давање социјалне помоћи коју обезбеђује сопственим средствима;

4) збрињава лица којима је потребна социјална заштита.

VII. Заштита права грађана и одржавање реда и мира

1) указује помоћ грађанима у остваривању и заштити њихових права;

2) прописује мере за одржавање јавног реда и мира;

3) регулише коришћење јавних места (тргова, улица, просторија и сл.) за друштвене потребе грађана;

4) одређује прекршаје и прописује одређене административне казне за повреду прописа које доноси у границама својих права утврђених законом.

ГРАДСКИ НАРОДНИ ОДБОР

Члан 34

Градски народни одбор града који се налази ван састава среза врши у свом локалном делокругу послове који су чланом 31 овог закона стављени у надлежност месног народног одбора, као и послове стављене у члану 33 овог закона у надлежност среског народног одбора, а нарочито оне послове којима се обезбеђује привредна, комунална и културна изградња града, и то:

1) оснивање индустријских и занатских предузећа за задовољење потреба градског становништва и комуналну изградњу;

2) оснивање електричних центара, изградња водовода и канализације;

3) оснивање предузећа и радњи за указивање услуга (угоститељских предузећа, купатила, перионица, бријачница, радионица за оправке и сл.);

4) оснивање и развијање градске трговинске мреже, предузећа и радњи за снабдевање становника, пијаца и сл.;

5) подизање установа за забаву, разоноду и одмор становништва;

6) подизање комуналних објеката и установа за обезбеђење хигијенског и културног живота, одмора и опоравка трудбеника;

7) оснивање грађевинских предузећа;

8) организовање мреже локалног путничког и теретног саобраћаја (трамваја, аутобуса, тролејбуса, малих бродова, чамаца, таксија, камиона, скела и других теретних превозних средстава на суву, мору, језерима и рекама);

9) подизање средњих и специјалних стручних школа, оснивање позоришта, опера, музеја, уметничких галерија, народних универзитета, библиотека, читаоница; оснивање градских издавачких предузећа, штампарија и других просветно-културних и уметничких установа;

10) оснивање већих општинских и специјалних болница, станица за хитну помоћ и других здравствених установа.

Градски народни одбор града који се налази ван састава среза врши и послове од заједничког интереса са околним местима и срезovima; усклађује градски привредни план с привредним планом средњег народног одбора; оснива привредна и комунална предузећа и културне установе за задовољење потреба становништва града и среза.

Члан 35

Законом народне републике могу се поједини послови из надлежности народног одбора града који се налази ван састава среза дати у надлежност народног одбора града у саставу среза.

Члан 36

Народни одбори главних градова народних република и обласних седишта могу имати у својој надлежности осим послова одређених у члану 34 овог закона и друге послове које им стави у надлежност закон народне републике.

Народни одбори главних градова народних република, који су издвојени из састава области, имају у својој надлежности и оне послове који су овим законом и другим прописима стављени у надлежност обласног народног одбора.

Члан 37

Реонски народни одбор може имати у својој надлежности послове, који су чланом 31 овог закона стављени у надлежност месног народног одбора, као и послове који су чланом 33 овог закона стављени у надлежност средњег народног одбора. Надлежност реонског народног одбора утврђује се статутом градског и реонског народног одбора.

Народни одбор насеља може имати у својој надлежности послове, који су чланом 31 овог закона стављени у надлежност месног народног одбора. Надлежност народног одбора насеља утврђује се статутом градског народног одбора и народног одбора насеља.

ОБЛАСНИ НАРОДНИ ОДБОР

Члан 38

Обласни народни одбор у свом локалном делу кругу врши ове послове:

1. План, финансије и управљање општеном имовином

- 1) припрема, доноси и остварује обласни привредни план;
- 2) припрема и доноси буџет области и извршује свој буџет;
- 3) одређује намену општеном имовине којом управља;
- 4) располаже приходима и производима државних предузећа и установа којима управља;
- 5) распоређује основна и обртна средства својих предузећа;
- 6) доноси прописе о разрезавању и убирању месног самодоприноса;
- 7) додељује пољопривредна земљишта којима управља на коришћење другим државним органима, задружним и друштвеним организацијама и грађанима; даје сагласност средњем односно градском народном одбору за додељивање пољопривредних земљишта на коришћење;

II. Локална привреда

1) оснива пољопривредна, индустријска трговинска, кредитна, угоститељска, транспортна и друга предузећа за услуге;

2) оснива пољопривредне а нарочито опитне станице, научно-истраживачке заводе, угледна пољопривредна добра, добра за производњу сортог семена, шумска газдинства, обласна ловишта, пољопривредно-машинске станице, расаднике, силосе и сл.; организује мере за спречавање и сузбијање биљних и сточних болести и штеточина;

3) одређује цене производа обласне привреде, уколико прописима више органа није друкчије одређено; врши распоред добићих обласних привредних предузећа;

4) организује трговинску мрежу у области; стара се о снабдевању робом трговинске мреже и регулише расподелу; доноси прописе о локалном снабдевању;

5) регулише и обезбеђује снабдевање локалних предузећа сировинама и материјалом из локалних извора;

6) доноси прописе о сајмовима;

7) регулише распоред радне снаге у локалној привреди и организује подизање и стручно оспособљавање радника за локалну привреду;

8) оснива предузећа и установе обласног значаја за снабдевање занатских задруга и занатлија материјалом и алатом;

9) регулише коришћење локалних шума;

10) регулише наводњавање и одводњавање у обласном обиму и подиже за то потребне уређаје; изводи мелиорације у обласном обиму; одобрава подизање уређаја за наводњавање и одводњавање средњег значаја;

11) доноси прописе о времену отварања и затварања радњи и регулише начин вршења услуга у њима.

III. Комунална изградња и комунални послови

1) даје сагласност на среске и градске генералне планове и градске регулационе планове;

2) изграђује водове и електричне централе обласног значаја; одобрава оснивање локалних електричних централа, изградњу водова и канализације;

3) оснива саобраћајна предузећа и организује и регулише саобраћај у области;

4) доноси прописе о општем уређењу насеља;

5) гради и одржава обласне путеве и мостове и регулише њихову употребу;

6) доноси прописе о чувању и одржавању свих станбених зграда и стара се о примени тих прописа;

7) доноси прописе о мерама против елементарних непогода; регулише димничарску службу;

8) изграђује туристичке објекте, излетишта и сл.;

9) доноси прописе о управљању гробљима.

IV. Просвета и култура

1) оснива средње и стручне школе; даје сагласност за оснивање основних школа;

2) указује стручну помоћ и стара се о настави у основним, средњим и стручним школама;

3) оснива позоришта, оперу, музеје, галерије, издавачка предузећа, штампарије и друге културне установе;

4) помаже рад културних удружења;

5) организује заштиту културних споменика и природних реткости;

6) изграђује стадионе, игралишта и друге објекте за физкултуру, спорт и сл.

V. Заштита народног здравља

1) оснива веће опште и специјалне здравствене установе обласног значаја: болнице, опоравилишта, породилишта, природна леčiliшта, санаторијуме, санитарно-епидемиолошке станице и др.;

2) доноси прописе о здравственој и хигијенској заштити у области и организује ову заштиту; ради на здравственом просвећивању народа; организује и изводи асанационе радове обласног значаја;

3) предузима мере и организује борбу за спречавање болести, нарочито заразних.

VI. Социјално старање

1) оснива обласне установе социјалног старања;

2) регулише оснивање и рад деčјих јасала, вртића, домова и сл.; организује деčја летовалишта;

3) регулише давање социјалне помоћи коју обезбеђује сопственим средствима;

4) збрињава лица којима је потребна социјална заштита.

VII. Заштита права грађана и одржавање реда и мира

1) указује помоћ грађанима у остваривању и заштити њихових права;

2) прописује мере за одржавање јавног реда и мира;

3) одређује прекршаје и прописује одређене административне казне за повреду прописа које доноси у границама својих права утврђених законом.

Члан 39

Обласни народни одбор усклађује рад свих народних одбора на подручју области у пословима локалног и општег делокруга; обезбеђује примену и остварење закона и општих прописа и смерница највиших органа државне власти и државне управе Федеративне Народне Републике Југославије и народне републике и стара се о равномерном културном и привредном развоју области као целине. У томе циљу обласни народни одбор доноси опште прописе за остваривање руководства народних одбора у свим пословима њихове надлежности, указује народним одборима организациону и стручну помоћ у вршењу њихових задатака и послова, врши надзор над радом нижих народних одбора.

Члан 40

У народној републици у којој нема области права и дужности утврђене овим законом за обласни народни одбор, врши президијум народне скупштине народне републике односно влада републике и њени органи, сагласно прописима народне републике.

У Аутономној покрајини Војводини и Аутономној косовско-метохијској области права и дужности утврђене овим законом за обласни народни одбор врши Народна скупштина АПВ односно Обласни народни одбор АКМО и њихови органи, сагласно прописима народне републике и статутима ових аутономних јединица.

В. Међусобна права и дужности народних одбора. Међусобна права и дужности народних одбора и виших органа државне власти и државне управе народне републике

Члан 41

Виши народни одбори врше опште руководство над радом нижих народних одбора, доносе опште про-

писе за јединствено остваривање њихових делатности, дају упутства и смернице за остваривање њихових задатака, указују им организациону и стручну помоћ и помоћ у распоређивању и уздизању кадрова, врше надзор над законитошћу њиховог рада и помажу им да развијају своју иницијативу и да у пуној мери остварују своја права утврђена законом.

Иста права и дужности према народним одборима на територији народне републике имају у оквиру своје надлежности и президијум народне скупштине народне републике, влада народне републике и њена министарства.

Члан 42

Извршни одбори народних одбора, поред тога што су за вршење свих послова државне управе одговорни свом народном одбору, подређени су и извршном одбору вишег народног одбора, односно влади народне републике и њеним министарствима, у оквиру њихове надлежности.

Члан 43

Виши народни одбор има право поништити или укинути незаконите или неправилне акте нижег народног одбора.

Президијум народне скупштине народне републике има право поништити или укинути незаконите или неправилне акте народних одбора на територији народне републике.

Извршни одбор вишег народног одбора, односно влада народне републике има право обуставити од извршења незаконите или неправилне акте нижег народног одбора и предложити свом народном одбору, односно президијуму народне скупштине републике да их поништи или укине.

Члан 44

Извршни одбор вишег народног одбора има право поништити или укинути незаконите или неправилне акте извршног одбора нижег народног одбора. Ако су ови акти донети на основу општих прописа (одлука) нижег народног одбора, извршни одбор вишег народног одбора може их само обуставити и предложити том нижем народном одбору да их поништи или укине.

Иста права поништавања, укидања или обустављања незаконитих или неправилних аката извршних одбора народних одбора на територији народне републике имају, у оквиру своје надлежности, и влада народне републике и њени чланови.

Чланови владе народне републике имају право да пониште или укину незаконите или неправилне акте одговарајућих повереника извршних одбора народних одбора на подручју републике. Ако су ови акти донети на основу општих прописа (одлука) њиховог народног одбора или аката одговарајућег извршног одбора, члан владе ће незаконите или неправилне акте обуставити и предложити извршном одбору чији је члан повереник да их поништи или укине.

Члан 45

Орган који обуставља од извршења акт нижег народног одбора, нижег извршног одбора или повереника, доставиће га без одлагања надлежном органу на рецелене. Народни одбор, извршни одбор, односно повереник чији је акт обустављен има право да поднесе своје примедбе.

Члан 46

Народни одбор, извршни одбор или повереник чији је акт поништио или укинуо одговарајући виши орган има право да стави приговоре у погледу законитости непосредно вишем органу од оног органа који је поништио или укинуо акт, односно президијуму народне скупштине народне републике, у року од петнаест дана од саопштења решења о поништењу или укидању. Виши орган може акт о поништењу или укидању потврдити или укинути, односно поништити.

Члан 47

Решење о обустављању, поништењу или укидању аката народног одбора, извршног одбора или повереника мора садржавати образложење и позивање на одговарајући пропис закона или на друге прописе засноване на закону.

Члан 48

Грађани и друштвене организације имају право подносити надлежним државним органима своје претставке за поништење, укидање или обустављање аката народног одбора, извршног одбора и повереника.

Члан 49

Виши државни органи могу поништити, укинути или изменити акте које народни одбори и њихови извршни одбори доносе у административном поступку само у случајевима предвиђеним посебним прописима, односно према начелима административног поступка.

Члан 50

Президијум народне скупштине народне републике има право распустити сваки народни одбор на територији народне републике, а обласни народни одбор има право распустити сваки месни народни одбор и народни одбор града у саставу среза на подручју области, ако је њихов рад у очигледној супротности са уставом или законом.

Президијум народне скупштине народне републике има право разрешити извршни одбор сваког народног одбора на територији републике, а виши народни одбор има право разрешити извршни одбор сваког народног одбора на свом подручју, ако је њихов рад у очигледној супротности са уставом или законом. Одлуком о разрешењу мора се народни одбор чији је извршни одбор разрешен сазвати на заседање ради избора новог извршног одбора.

У случају распуштања народног одбора орган који је распустио народни одбор поставиће до избора новог народног одбора привремени извршни одбор, било из реда чланова распуштеног народног одбора било и из реда других грађана.

У сваком случају распуштања народног одбора акт о распуштању мора садржавати и расписивање избора за нови народни одбор, који се не могу одржати раније од месец дана ни доцније од три месеца од дана распуштања народног одбора.

Члан 51

Записници седница народног одбора, одлуке, наредбе и упутства народног одбора достављају се без одлагања непосредно вишем народном одбору, односно президијуму народне скупштине народне републике и влади народне републике. Записници седница извршног одбора, као и наредбе и упутства извршног одбора достављају се непосредно вишем извршном одбору односно влади народне републике.

Члан 52

Сукобе надлежности између два народна одбора решава непосредно виши народни одбор, односно президијум народне скупштине народне републике.

Сукобе надлежности између извршних одбора решава непосредно виши извршни одбор, односно влада народне републике.

Члан 53

Међусобна права и дужности Народне скупштине Аутономне покрајине Војводине, односно Главног извршног одбора Народне скупштине АП Војводине, као и Обласног народног одбора Аутономне косовско-метохијске области, односно Обласног извршног одбора народног одбора АКМО и народних одбора и њихових извршних одбора на њиховом подручју уређују се Уставом и законом Народне Републике Србије и Статутом Аутономне покрајине Војводине, односно Аутономне косовско-метохијске области.

ТРЕЋИ ДЕО

УСТРОЈСТВО НАРОДНИХ ОДБОРА

А. Народни одбор

а) Избор и састав

Члан 54

Народне одборе места и градова у саставу среза бирају грађани на две године.

Народне одборе области, срезова, градова ван састава среза, реона и насеља бирају грађани на три године.

Члан 55

Сви грађани Федеративне Народне Републике Југославије који имају пребивалиште на подручју појединих административно-територијалних јединица имају право да бирају и да буду бирали у народне одборе тих јединица сагласно закону о изборном праву. У обласне народне одборе могу бити бирали и грађани народне републике који немају пребивалиште у области.

Избори за среске, градске и обласне народне одборе спроводе се по изборним јединицама тако да се у једној изборној јединици, по правилу, бира један одборник.

Бирачи имају право да опозову поједине одборнике пре рока за који су их изабрали.

Одборника могу опозвати само бирачи изборне јединице у којој је изабран. Одборник је опозван ако је за опозивање гласала већина бирача његове изборне јединице.

Изборе народних одбора и поступак око опозивања одборника и избора новог одборника спроводе изборне комисије, које су у свом раду независне од органа државне управе.

Закон народне републике, у сагласности са начелима савезног закона, доноси прописе о изборима народних одбора, кандидовању, подели на изборне јединице, суспендовању и опозивању одборника.

Члан 56

Бројни састав народних одбора одређује се на основу норме коју утврђује закон народне републике узимајући у обзир број становништва и сложеност привредних, културних и других локалних односа, у следећим границама:

у месни народни одбор бира се од 11 до 45 одборника;

у народни одбор града у саставу среза бира се од 35 до 60 одборника;

у срески, градски и реонски народни одбор бира се од 50 до 190 одборника;

у обласни народни одбор и народни одбор града који је изван састава области бира се од 110 до 250 одборника.

б) Надлежност пленума народног одбора

Члан 57

Народни одбори врше послове из своје надлежности у пленуму или преко извршног одбора.

Члан 58

Народни одбор врши искључиво у пленуму:

- 1) доношење свог статута и потврђивање статута нижих народних одбора;
- 2) доношење општих прописа (одлука);
- 3) избор и разрешење председника, секретара и осталих чланова извршног одбора;
- 4) распуштање нижих народних одбора и разрешење њихових извршних одбора;
- 5) избор и разрешење судија и судија-поротника;
- 6) доношење буџета и одобравање завршног рачуна;
- 7) доношење перспективног и годишњег привредног плана;
- 8) доношење односно одобравање генералног и регулационог плана града, односно места;
- 9) доношење решења о закључивању зајмова;
- 10) доношење решења о оснивању, спајању и престанку предузећа и установа;
- 11) установљење месних дажбина;
- 12) доношење пословника народног одбора;
- 13) избор дисциплинске комисије за одборнике;
- 14) поништавање и укидање незаконитих или неправилних аката нижих народних одбора;
- 15) поништавање и укидање незаконитих или неправилних аката свог извршног одбора;
- 16) остале послове који су законом дати у искључиву надлежност народног одбора.

Члан 59

О пословима који су му стављени у надлежност законом народни одбор доноси опште прописе у виду одлуке.

Само одлукама могу народни одбори одређивати прекршаје и прописивати административне казне за које су надлежни.

На основу закона и општих прописа виших органа државне власти и државне управе и ради њиховог извршења народни одбор може доносити наредбе, упутства и решења.

Народни одбор може доносити наредбе, упутства и решења и ради извршења својих одлука.

Одлуке, наредбе, упутства и решења донета на заседању народног одбора потписују председник заседања и председник извршног одбора.

Одлуке и наредбе народног одбора обавезно се објављују.

в) Заседања народног одбора

Члан 60

Заседања народног одбора су редовна и ванредна.

Редовна заседања одржавају се у роковима одређеним уставом републике.

Редовна заседања сазива извршни одбор. У случају да извршни одбор не сазове заседање до истека уставом одређеног рока, народни одбор може се сам састати у заседање у прву недељу по истеку месеца у коме је заседање морало бити сазвано.

Ванредно заседање сазива извршни одбор по сопственој иницијативи или на захтев једне трећине одборника, владе народне републике, виших народних одбора и њихових извршних одбора.

Ванредно заседање народног одбора може сазвати и президијум народне скупштине народне републике.

Члан 61

На првом састанку новоизабраног народног одбора бира се верификациона комисија која испитује правилност избора и уверења о избору одборника.

После верификације мандата одборници полажу следећу заклетву:

„Заклињем се својом чашћу и чашћу свог народа да ћу верно служити народу, да ћу се придржавати Устава и закона, да ћу чувати и бранити демократске тековине Народно-ослободилачког рата и Народне револуције остварене у народној власти и да ћу своју дужност вршити савесно и одано, улажући све своје снаге у изградњу социјализма, за напредак свог народа, Народне Републике . . . . . и заједничке државе, Федеративне Народне Републике Југославије”.

Члан 62

Народни одбор бира за свако заседање председника, заменика председника и записничара.

Председник заседања остаје на дужности до избора председника наредног заседања, стара се о припреми наредног заседања и отвара ово заседање. Председник заседања може бити поново изабран на наредном заседању.

Председник руководи седницама народног одбора.

Члан 63

Народни одбор доноси пословник за рад на својим заседањима.

Пословником се предвиђа и одговорност одборника за повреде реда на заседању.

Члан 64

Седнице народног одбора су јавне.

Народни одбор може одлучити да се поједине седнице или делови седница одржавају без присуства јавности.

Члан 65

Народни одбор може доносити пуноважне закључке само ако је на седници присутна већина одборника.

Народни одбор доноси своје закључке већином гласова присутних одборника.

Члан 66

За проучавање појединих питања, припремање одлука и других аката народног одбора, за вршење анкета и за друге важније послове народни одбори могу из своје средине образовати комисије.

Народни одбори могу имати као сталне комисије: комисију за одлуке, комисију за привредни план и финансије, мандатно-имунитетну комисију и комисију за молбе и жалбе.

Народни одбори могу образовати и друге комисије за проучавање одређених питања (комисија за ко-

муналне послове, привредна комисија, културно-просветна комисија, комисија за народно здравље и социјално старање и др.), које сарађују са извршним одбором на остваривању његових задатака.

За вршење анкета и за друге нарочите послове народни одбори могу образовати анкетне и друге привремене комисије.

г) Права и дужности одборника

Члан 67

Одборници имају право и дужност да присуствују седницама народног одбора и учествују у његовом раду, да учествују у раду комисија и да врше све друге дужности и задатке које им повери народни одбор.

Члан 68

Одборници имају право да за време заседања народног одбора усмено или писмено упућују питања извршном одбору или појединим његовим члановима.

Претседник, секретар, односно упитани члан извршног одбора дужан је одговорити на постављена питања пре закључења заседања.

Члан 69

Одборници уживају имунитетска права на подручју народног одбора и у његовом седништу. Они не могу бити кривично гоњени ни лишени слободе без претходног одобрења свог народног одбора, а у времену између заседања народног одбора, без претходног одобрења извршног одбора, осим у случају затицања у вршењу тежег кривичног дела или опасности од бекства, када ће се без одлагања обавестити извршни одбор народног одбора коме одборници припадају.

Народни одбор, односно извршни одбор коме је поднет захтев за давање одобрења за покретање кривичног гоњења, мора донети решење о захтеву у року од осам дана од пријема захтева.

Члан 70

Служба одборника је почасна и по правилу бесплатна.

Народни одбор може одобрити плату претседнику и секретару извршног одбора и оним одборницима који су као повереници или другим дужностима у народном одбору заузети толико да се не могу редовно бавити својим занимањем.

У статуту народног одбора мора бити одређено колико ће одборника и под којим условима примати плату за свој рад.

Висину плате појединим одборницима одређује народни одбор сагласно прописима владе народне републике.

Одборници имају право на накнаду трошкова за време вршења одређених задатака које им повери одбор.

д) Одговорност одборника

Члан 71

Одборници су одговорни за свој рад и дужни су полагати рачун својим бирачима.

Одборници су за свој службени рад одговорни свом народном одбору.

За повреду своје службене дужности одборници одговарају и дисциплински.

Члан 72

Повреде одборничке дужности и дужности члана извршног одбора расправља дисциплинска комисија народног одбора. Дисциплинска комисија састоји се од претседника и два члана које бира народни одбор из реда својих чланова.

Повреде дужности повереника унутрашњих послова може расправљати и дисциплински суд министарства унутрашњих послова народне републике.

Члан 73

За повреде службене дужности могу се против одборника изрећи ове дисциплинске мере:

а) опомена;

б) писмени укор;

в) смењивање одборника, односно члана извршног одбора са дужности које су му поверене.

Дисциплинска комисија може до доношења коначног решења привремено удаљити одборника од поверене му дужности.

Члан 74

Дисциплински поступак против одборника покреће се по предлогу извршног одбора, једне петине одборника, вишег извршног одбора, надлежног члана владе, обласног јавног тужиоца или претседника комисије државне контроле народне републике.

Против решења о дисциплинским мерама које је изрекла дисциплинска комисија може се поднети жалба народном одбору чија је одлука коначна.

Члан 75

Одборник одговара материјално пред судом за штету коју незаконитим или неправилним радом учини држави или грађанима при вршењу своје дужности.

Ако је одборник нанео штету држави повредом службене дужности, дисциплинска комисија народног одбора може у дисциплинском поступку донети решење о накнади штете, коју је одборник дужан да накнади држави. Против решења о накнади штете може се поднети жалба народном одбору. Против одлуке народног одбора одборник има право поднети тужбу код надлежног окружног суда.

Члан 76

За кривично дело које учини у службеној дужности одборник одговара кривично.

б) Престанак мандата

Члан 77

Одборнику престаје мандат услед губитка бирачког права, опозивања од стране бирача, промене пребивалишта ван подручја (седишта) народног одбора, уважења оставке од стране народног одбора, судске осуде за кривично дело извршено из користољубља, као и услед осуде због другог кривичног дела на казну поправног рада или лишења слободе дуже од шест месеци, или на казну лишења слободе с принудним радом.

Б. Извршни одбор

Члан 78

Извршни одбор је извршни и управни орган народног одбора који народни одбор бира из реда својих чланова.

Извршни одбор одговара за свој рад и полаже рачун свом народном одбору, који може разрешити цео извршни одбор или поједине његове чланове.

Члан 79

Извршни одбор сачињавају претседник, секретар и најмање три члана. Извршни одбори већих градова и области могу имати једног или више потпретседника и два секретара.

Број чланова извршног одбора одређује се статутом народног одбора према прописима закона народне републике, узимајући у обзир бројни састав народног одбора, као и обим и сложеност његових послова.

Претседник и секретар старају се о остварењу привредног плана, припремају заседања народног одбора, припремају седнице извршног одбора и усклађују рад повереништава и осталих органа народног одбора.

Претседник руководи седницама извршног одбора.

Члан 80

Извршни одбор доноси закључке на седницама већином гласова својих чланова.

Седнице сазива претседник у роковима који су одређени пословником или према потреби, као и на захтев сваког члана.

Записник седница извршног одбора води секретар. Записник потписују претседник и секретар.

Члан 81

Извршни одбор извршује и примењује одлуке, наредбе, упутства и решења свог народног одбора, као и законе, прописе и друге акте виших органа државне власти и државне управе и доноси наредбе, упутства и решења за њихово извршење.

Наредбе, упутства и решења извршног одбора потписују претседник и секретар извршног одбора.

Наредбе извршног одбора објављују се објавом.

Члан 82

Извршни одбор врши послове државне управе из надлежности народног одбора осим оних послова које врши сам народни одбор.

Извршни одбор претреса сва основна питања локалне управе, одређује смернице за све гране њене делатности, врши опште руководство над радом повереништава, комисија и других органа управног апарата народног одбора и усклађује њихову делатност.

Члан 83

Извршни одбор врши сам и не може пренети на друге органе следеће послове:

- 1) доношење наредаба;
- 2) утврђивање предлога плана;
- 3) утврђивање предлога буџета и завршног рачуна;
- 4) утврђивање предлога одлука, наредаба, упутстава и решења народног одбора;
- 5) поштивање и укидање наредаба, упутстава и решења нижих извршних одбора;
- 6) обустављање аката нижих народних одбора;
- 7) предлагање оснивања, спајања и престанка предузећа и установа народног одбора;
- 8) расписивање избора за свој народни одбор и за ниже народне одборе;
- 9) сазивање заседања народног одбора;
- 10) доношење свог пословника;
- 11) одлучивање о унутрашњој организацији и раду повереништава и других органа народног одбора;

12) постављање руководиоца предузећа и установа;

13) послове који су му стављени у искључиву надлежност законом, општим прописима виших државних органа, статутом или другим прописима народног одбора.

Извршни одбор може сам преузети и непосредно решавати сва питања из надлежности појединих повереништава и других својих органа.

Сваки члан извршног одбора има право тражити да се изнесе пред извршни одбор на решење било који предмет из надлежности појединих повереништава.

Члан 84

Извршни одбор остаје на дужности и по истеку изборног периода народног одбора све до избора новог извршног одбора коме предаје дужност по правилима о примопредаји.

В. Управни апарат народних одбора

Члан 85

За управљање пословима појединих грана државне управе у среским, градским, реонским и обласним народним одборима постоје повереништва, планска комисија и контролна комисија.

За послове усклађивања рада повереништава и комисија, за припремање седница извршног одбора, за вођење опште свиденције о раду повереништава, као и за вршење других општих послова постоји у наведеним одборима секретаријат.

Члан 86

Повереништва се оснивају за следеће гране управе: пољопривреду и шумарство, индустрију, државне набавке, комуналне послове, трговину и снабдевање, финансије, унутрашње послове, рад, просвету и културу, народно здравље, социјално старање, локални саобраћај.

Појединачна повереништва сагласно локалним условима могу се спајати и делити. Проглас о спајању и деоби постојећих повереништава, као и о оснивању нових повереништава доноси уредбом влада народне републике.

Члан 87

У народним одборима градова који су у саставу среза и у народним одборима развијенијих места и градских насеља могу се образовати повереништва за једну или више грана управе.

Која повереништва могу имати овакви народни одбори утврђује уредбом влада народне републике.

Члан 88

На челу сваког повереништва стоји члан извршног одбора као повереник за ту грану управе. Повереника именује извршни одбор, а повереника унутрашњих послова именује извршни одбор у сагласности с министром унутрашњих послова владе народне републике.

Изузетно, народни одбор може именовати, у сагласности с министром унутрашњих послова народне републике, за повереника унутрашњих послова и лице које није члан народног одбора.

Извршни одбор може изузетно решити да један повереник руководи са два повереништва.

Члан 89

Планска комисија је орган народног одбора за припрему и израду привредног плана и евиденцију о његовом извршавању.

Планска комисија има председника и потребан број чланова. Председника именује извршни одбор из реда својих чланова, а остале чланове из реда чланова народног одбора, претставника задружних и других друштвених организација, као и из реда истакнутих стручњака.

Председник руководи свим пословима планске комисије.

Члан 90

Контролна комисија је орган народног одбора преко кога народни одбор спроводи контролу над пословањем и радом органа државне управе, установа и предузећа народног одбора, као и над другим установама, предузећима и организацијама на подручју народног одбора над којима држава врши контролу на основу закона, осим савезних и републичких органа, установа и предузећа.

Контролна комисија налази се под општим руководством комисије државне контроле народне републике.

Контролна комисија има председника и потребан број чланова. Председника именује извршни одбор из реда својих чланова, а остале чланове именује, у сагласности с председником комисије државне контроле народне републике, из реда лица која му предложе друштвене организације или из реда других лица.

Председник руководи свим пословима контролне комисије, даје упутства за рад органа народне инспекције, и стара се о правилном извршењу и спровођењу постављених задатака.

Члан 91

За обављање појединих послова повереништава, комисија и секретаријата могу се образовати сектори, управе, дирекције, установе, предузећа, одељења, отсеци, реферати, групе, службе и друге организационе јединице, према прописима владе народне републике.

Члан 92

Два или више народних одбора могу уз сагласност вишег народног одбора оснивати заједничка предузећа и установе.

Руководноца ових предузећа и установа постављају споразумно извршни одбори тих народних одбора.

Члан 93

У саставу средњег и градског извршног одбора образује се служба за правну помоћ са задатком да грађанима пружи потребна обавештења и објашњења о законима и другим прописима и да им даје савете и мишљења по питањима заштите њихових права, као и по другим правним питањима.

Члан 94

Повереник сазива повремено радни састанак руководиоцих и стручних службеника свог повереништва ради расправљања о задацима повереништва, о плану рада и другим мерама за извршење задатака повереништва.

Члан 95

У мањим месним народним одборима појединим гранама државне управе непосредно руководи претседник, односно секретар, према распореду који одређује извршни одбор. За обављање послова једне

или више грана државне управе могу се образовати отсеци као помоћни апарат председника, односно секретара. Остали чланови извршног одбора, према решењу извршног одбора, старају се за извршење одређених задатака, руководе предузетим радовима и обављају друге послове које им повери извршни одбор.

Члан 96

Народни одбор има своје службенике као административне и стручне сараднике у извршавању послова из своје надлежности.

Постављање државних службеника и друге службеничке односе у народним одборима регулише посебни закон републике.

Члан 97

Решење о службеничким односима за службенике у повереништву унутрашњих послова доноси извршни одбор народног одбора на предлог министра унутрашњих послова народне републике или у сагласности с њим, а у оквиру систематизације коју прописује министар унутрашњих послова народне републике.

Лични и материјални расходи повереништва унутрашњих послова обезбеђују се предрачуном министарства унутрашњих послова народне републике.

Г. Учешће народа у вршењу власти и у раду народних одбора

а) Зборови бирача

Члан 98

Зборови бирача сазивају се ради разматрања питања која се односе на живот места, града, реона или насеља и на рад њиховог народног одбора.

На зборовима бирача могу се расправљати и питања из надлежности виших државних органа.

Члан 99

У селима и мањим местима збор бирача одржава се за цело село односно место, а у већим местима, градовима и реонима збор бирача одржава се за једну или више изборних јединица.

Зборове бирача сазива према потреби, а најмање једанпут у два месеца, извршни одбор народног одбора. Збор бирача одржаће се и кад то затражи једна петина бирача у месту, односно у одговарајућој изборној јединици, предлагајући народном одбору дневни ред.

Збором руководи претседништво које бира збор бирача.

Члан 100

Народни одбор места, града, реона и насеља дужан је да сам или на захтев бирача изнесе на расправљање на збору бирача целокупну своју делатност или поједини питања.

На збору бирача одборници полажу рачун о свом раду.

Члан 101

Право учешћа у раду збора бирача имају сви бирачи места, односно јединице у којој се држи збор бирача.

На збору бирача води се записник.

Члан 102

Народни одбор места, града, реона и насеља дужан је да на својој наредној седници расправља и одлучује о закључцима збора бирача на основу изве-

штаја који му подноси извршни одбор. У случају да народни одбор сматра да се закључци збора бирача односе на питања из надлежности виших органа упућују их вишем народном одбору, односно президијуму народне скупштине народне републике. Ако сматра да су закључци збора бирача незаконити или неправилни, обавестиће виши народни одбор, који ће о томе донети решење и обавестити народни одбор.

Народни одбор подноси на наредном збору бирача извештај о својим закључцима и предузетим мерама.

б) Савети и комисије грађана

Члан 103

У циљу успешног извршавања локалних и општих задатака и непосредног учешћа грађана у локалној управи образују се при извршним одборима савети грађана. У ове савете делегирају своје претставнике масовне народне организације, установе и предузећа која се налазе на подручју народног одбора. Чланови ових савета могу бити и поједини грађани које именује извршни одбор.

Савет грађана припрема и предлаже извршном одбору и надлежном поверенику доношење решења и предузимање мера и учествује у извршавању одређених задатака и послова.

На челу сваког савета грађана стоји повереник одговарајуће гране управе или друго лице које одреди извршни одбор.

Члан 104

Извршни одбори могу образовати комисије грађана, којима се поверава извођење појединих послова на подручју привреде, културе и комуналне изградње.

Чланове комисије именује извршни одбор из реда одборника и грађана.

За извршење ових задатака комисије грађана могу образовати групе грађана по установама, предузећима и сл.

ЧЕТВРТИ ДЕО

НАЗИВ, СЕДИШТЕ И ПЕЧАТ НАРОДНОГ ОДБОРА

Члан 105

Сваки народни одбор има свој службени назив.

Назив месног народног одбора гласи: „Месни народни одбор — (име места)“. Ако у име места улазе имена два села, у назив народног одбора улазе оба имена, а испод назива исписује се и име седишта одбора.

Назив народног одбора града, среза и области гласи: „Народни одбор града, среза, односно области (име града, среза, односно области)“. Назив среског и облачног народног одбора садржи и име седишта народног одбора.

Назив народног одбора градског реона гласи: „Народни одбор (редни број или назив реона и име града коме реон припада)“. Назив народног одбора насеља гласи: „Народни одбор насеља (име насеља и име града коме насеље припада)“.

Назив народног одбора мора бити на језику поједине народне републике. Ако у административно-територијалној јединици живе у знатном броју становници који припадају некој националној мањини, назив народног одбора садржаће и назив на језику те националне мањине.

Члан 106

На згради народног одбора налази се натпис који мора садржати назив народног одбора, име народне републике и грб народне републике.

Сваки народни одбор има свој печат који садржи назив народног одбора и име и грб народне репу-

блике. Натпис и печат месног народног одбора и народног одбора града у саставу среза садржи и име среза на чијем се подручју месни народни одбор налази.

ПЕТИ ДЕО

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 107

До доношења закона народних република о народним одборима прописи овог закона непосредно ће се примењивати на целој територији Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 108

До доношења прописа о административном поступку народни одбори примењиваће у административном поступку следећа начела:

1) За вођење административног поступка у првом степену надлежан је срески односно градски (реонски) народни одбор, уколико није прописима надлежних органа изрично одређена првостепена надлежност других народних одбора или виших државних органа.

2) Административни поступак води надлежни повереник или други надлежни члан извршног одбора, а одређени службеник само по посебном овлашћењу извршног одбора.

3) У административном поступку странке морају бити саслушане а њихове изјаве и захтеви кратко унети у записник, уколико закон за посебне случајеве не одреди друкчије. Само у случају кад се уредно позване странке не одазову позиву поступак се може спровести у њиховом отсуству.

4) О сваком захтеву странке мора се донети решење. Решење донето у административном поступку садржи пропис на основу кога је донето, а по потреби и образложење. Решење мора бити образложено кад се захтеву странке не удовољава. Решење мора садржати и упућивање на право жалбе.

5) Решења у административном поступку доноси надлежни повереник или други надлежни члан извршног одбора, уколико законом или уредбом, односно у пословима локалног делокруга одлуком народног одбора, није изрично предвиђено да решење доноси извршни одбор или други орган.

Код месних народних одбора који немају повереништва решења у административном поступку доноси заједнички претседник и секретар, уколико законом или уредбом није друкчије прописано.

6) Рок за доношење решења у административном поступку износи тридесет дана, уколико није друкчије прописано.

7) Против решења донетих у административном поступку странка има право жалбе.

Жалба се улаже, уколико законом или уредбом није друкчије одређено, у року од осам дана од дана пријема решења.

Решење по жалби мора бити донето, уколико није друкчије одређено, најдоцније у року од тридесет дана.

8) По жалби против решења извршног одбора решава у другом степену извршни одбор вишег народног одбора, односно надлежни министар владе народне републике.

9) По жалби против решења повереника народног одбора решава у другом степену одговарајући повереник извршног одбора вишег народног одбора, односно надлежно министарство (комисија, комитет) народне републике. У случају кад је решење повереника донето на основу прописа издатих од стране самог

народног одбора, по жалби решава у другом степену извршни одбор истог народног одбора, а код месних народних одбора који немају повереништава по жалби против решења председника односно секретара решава у другом степену месни народни одбор.

Законом и уредбом може се предвидети да по жалби против решења повереника у пословима локалног делокруга народног одбора решава у другом степену његов извршни одбор.

10) Жалба одлаже извршење решења уколико законом или уредбом није друкчије прописано.

Решење другостепеног органа по жалби је коначно.

11) Извршна решења у административном поступку извршује, по правилу, онај орган који је донео решење у првом степену, уколико није друкчије прописано.

Члан 109

Влада народне републике доноси прописе о администрацији и унутрашњем пословању народних одбора и њихових органа и установа.

Влада ФНРЈ може издати општа начела за ове прописе.

Члан 110

Даном ступања на снагу овог закона престају важити сви прописи који су у супротности с његовим одредбама.

Члан 111

Овај закон ступа на снагу петнаестог дана по објављивању у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије”.

У бр. 585

6 јуна 1949 године

Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар, Миле Перуничић, с. р. Претседник, др Иван Рибар, с. р.

411.

У К А З

На основу члана 74 тачка 6 Устава, а у вези члана 4 тачка 9 Закона о Президијуму Народне скупштине ФНРЈ, Президијум Народне скупштине ФНРЈ проглашује Основни закон о земљорадничким задругама који је донело Савезно веће на својој седници од 27 маја 1949 године и Веће народа Народне скупштине ФНРЈ на својој седници од 28 маја 1949 године, а који гласи:

ОСНОВНИ ЗАКОН

О ЗЕМЉОРАДНИЧКИМ ЗАДРУГАМА

І. — ОСНОВНА НАЧЕЛА

1. Опште одредбе

Члан 1

Земљорадничке задруге су економске организације у која се радно сељаштво удружује ради унапређења пољопривредне производње, подизања свог животног стандарда и изградње социјализма на селу. Оснивачи земљорадничких задруга могу бити само радни сељаци.

Држава посвећује нарочиту пажњу земљорадничком задругарству и пружа му помоћ и олакшице.

Члан 2

Земљорадничке задруге могу бити опште земљорадничке задруге и сељачке разне задруге. Изузетно могу постојати и земљорадничке задруге другог облика у складу са прописима свог закона.

Земљорадничке задруге могу се бавити свим гранама пољопривредне делатности (ратарство, сточарство, виноградарство, воћарство, ловтарство и др.), набавно-продајним пословима као и допунским привредним гранама (шумарство, рибарство, пчеларство, ловство и сл.).

Земљорадничке задруге се могу бавити првенствено ради подмирења својих потреба, и локалном занатском и занатско-индустриском делатношћу и у ту сврху оснивати занатске и занатско-индустриске радионице, употребљавајући сопствену радну снагу.

Члан 3

Земљорадничком задругом управљају задругари преко скупштине и других својих органа које сами бирају и разрешавају.

Највиши орган задруге јесте скупштина задруге.

Члан 4

Земљорадничке задруге имају своја задружна правила која саме доносе, сагласно прописима овог закона, другим прописима и одредбама угледних правила.

Угледна задружна правила за сваки облик задруге доноси Министар пољопривреде ФНРЈ на предлог Главног задружног савеза ФНРЈ.

Члан 5

Земљорадничке задруге могу се удруживати у задружне савезе.

Члан 6

Земљорадничке задруге и савези земљорадничких задруга имају својство правног лица.

2. Материјална основа задруге

Члан 7

Као материјална основа за остваривање своје делатности задруги служе средства за производњу, која могу бити задружна својина, државна својина дата на коришћење задруги и својина задругара унесена у задругу у циљу заједничког коришћења.

Производи и остали приходи које задруга оствари коришћењем државне имовине или имовине чланова задруге која је унесена у задругу јесу задружна својина.

Члан 8

Сви приходи задруге употребљавају се за значајне задружне својине у циљу проширења производње, за остваривање осталих задатака задруге, за подмиревање њених обавеза и за плаћање рада задругара.

Члан 9

Земља у задружној својини не може прећи у приватну својину ни по коме основу. Сваки правни посед којим би се отуђивала земља у задружној својини сматра се као непостојећи.

Задруга може својину на задружно, земљи пренети на државу или на другу задружну организацију, као и вршити замену за другу земљу.

Земљу у задружној својини задруга не може дати другоме на коришћење, уколико законом није предвиђено.

Задруга располаже осталом задружном имовином у границама прописа које доноси Влада ФНРЈ.

Члан 10

Задружна имовина ужива исту заштиту као и општенародна имовина.

Члан 11

Пољопривредна земљишта у државној својини могу се давати земљорадничким задругама на бесплатно коришћење за неограничено или ограничено време.

Државно земљиште додељује задругама орган који има право управљања, а земљиште којим управља срески или месни народни одбор додељује срески народни одбор уз сагласност обласног народног одбора, као и уз претходно саслушање месног народног одбора, ако се додељује земљиште којим управља месни народни одбор.

Државно земљиште додељује се на основу уговора.

Државно земљиште које јој је дато на коришћење задруга може дати другоме на коришћење само са претходним одобрењем државног органа, који јој је земљиште доделио.

Државно земљиште дато на коришћење задрузи не може јој се одузети осим у изузетним случајевима предвиђеним законом.

Члан 12

Средства за производњу у државној својини може државни орган који има право управљања уговором давати земљорадничким задругама на коришћење, уз накнаду или без накнаде. Уговором се одређује начин и услови коришћења.

Члан 13

Задруга је дужна да штити, чува и развија општенародну имовину која јој је дата на коришћење.

Члан 14

Узајамна права и обавезе задругара и задруге у погледу имовине задругара унете у задругу утврђују се прописима државних органа и правилима задруге.

Члан 15

Земљорадничка задруга је дужна да у складу са обликом и задацима задруге и у оквиру задружних правила искоришћује имовину својих задругара унете у задругу или да на други начин њом располаже.

3. Привредни план задруге

Члан 16

Земљорадничке задруге врше своју делатност на основу свог привредног плана.

Привредни план земљорадничке задруге обухвата како привредне делатности задруге, тако и привредне делатности које задругари врше за задругу на својим личним газдинствима, осим на кућници.

Члан 17

Привредни план земљорадничке задруге је саставни део привредног плана среског савеза земљорадничких задруга и преко њега се укључује у државни привредни план.

Свој привредни план срески савез земљорадничких задруга доноси на основу планских задатака добивених од среског народног одбора. План среског савеза земљорадничких задруга улази у срески план као његов саставни део.

Привредни планови задруга и задружних савеза доносе се и утврђују сагласно прописима о планирању.

Члан 18

Привредни план земљорадничке задруге потврђује срески савез земљорадничких задруга.

Потврђивању плана земљорадничке задруге присуствује претседник и један члан управног одбора задруге.

Претседник и један члан управног одбора земљорадничке задруге имају право да присуствују и седици извршног одбора среског народног одбора кад се у оквиру плана среског савеза земљорадничких задруга расправља о потврђивању привредног плана њихове задруге.

4. Задруга и задругари

Члан 19

Сви чланови земљорадничке задруге су равноправни.

Члан 20

Земљорадничка задруга за остваривање својих делатности употребљава, по правилу, само радну снагу својих задругара.

Члан 21

За свој рад у задрузи задругари добијају накнаду према правилима и сагласно прописима овог закона.

Члан 22

Задругари су дужни да предају задрузи имовину коју уносе у задругу у стању и под условима одређеним правилима задруге.

Чланови сељачких радних задруга при ступању у задругу задржавају у личној својини окућницу и средства за рад потребна за вођење њиховог личног газдинства.

При ступању у задругу они задржавају у личној својини предмете потрошње и личне употребе.

Члан 23

Задруга је дужна да чува и штити имовину задругара унесену у задругу.

II. — ОРГАНИЗАЦИЈА

1. Оснивање

Члан 24

Предлог за оснивање земљорадничке задруге може учинити по прописима народне републике одређени број радних сељака (оснивачи).

Оснивачи су дужни да саставе нацрт правила задруге, да га потпишу и поднесу на одобрење извршном одбору обласног народног одбора на чијем се подручју налази седиште задруге.

Правила задруге се неће одобрити ако нису у складу са законом или ако постоје чињенице које указују да се задруга не оснива ради задатака који су земљорадничким задругама одређени овим законом.

Извршни одбор обласног народног одбора одобрава и измене и допуне које у правила унесе скупштина задруге.

Против решења којим се не одобравају правила задруге оснивачи имају право жалбе министру пољопривреде народне републике у року од тридесет дана.

Члан 25

Кад буде одобрен нацрт правила задруге оснивачи сазивају оснивачку скупштину.

Оснивачка скупштина утврђује правила земљорадничке задруге и бира органе задруге.

Управни одбор задруге дужан је да одмах по одржаној оснивачкој скупштини поднесе предлог за регистрацију задруге извршном одбору средњег односно градског народног одбора на чијем ће се подручју налазити седиште задруге.

Извршни одбор одбиће регистрацију ако поступак за оснивање задруге није сагласан закону упућујући осниваче да га сагласе закону.

Против решења којим се одбија регистрација управни одбор земљорадничке задруге има право жалбе извршном одбору обласног народног одбора у року од тридесет дана.

Члан 26

Земљорадничка задруга сматра се основаном даном уписа у задружни регистар.

2. Чланство

Члан 27

Чланови земљорадничке задруге (задругари) могу бити радни сељаци оба пола који су навршили 16 година живота. Изузетно члан земљорадничке задруге може бити лице испод 16 година живота ако има земљу или друга средства за производњу. Таква лица могу ступити у задругу уз одобрење органа старатељства.

Право одлучивања, право бирања и право да буду бирани у органе задруге имају чланови који су навршили 16 година живота.

Чланови земљорадничке задруге могу бити и лица која нису земљорадници ако имају стручну опрему која је потребна задрузи и раде само за задругу.

Богати сељаци могу бити примљени у задругу само изузетно ако својим држањем према народној држави и задрузи дају јемство да ће поштовати правила задруге и испуњавати своје обавезе према задрузи.

Лица која су осуђена на губитак грађанских права не могу бити оснивачи задруге нити могу бити бирани у органе задруге док им та казна траје.

Члан 28

Задругари одговарају и дисциплински за поведбу задружних правила, радне дисциплине и осталих дужности у задрузи.

Ближе прописе о дисциплинској одговорности задругара земљорадничких задруга доноси скупштина задруге на основу прописа Владе ФНРЈ.

Члан 29

Чланство у земљорадничкој задрузи престаје иступањем, сталним исељењем са подручја задруге и искључењем.

Престанком чланства престају сва чланска права у задрузи.

Члан 30

Из земљорадничке задруге сваки члан може иступити у време и на начин прописан правилима задруге.

Члан сељачке радне задруге не може иступити из задруге пре истека три године од ступања у задругу.

О иступању из сељачке радне задруге члан задруге дужан је писмено обавестити задругу три месеца пре истека три године од његовог ступања у задругу. Чланство престаје истеком календарске године у којој истиче трогодишњи рок.

После три године од ступања у сељачку радну задругу може се из ње иступити по истеку сваке даље три године, ако се задруга писмено обавести о иступању три месеца пре истека сваке треће године. И у овом случају чланство престаје истеком календарске године у којој истиче трогодишњи рок.

Задругари могу у свако доба иступити из сељачке радне задруге у циљу запошљања у државним привредним предузећима и установама. У том случају њихова земља остаје у задрузи под истим условима као и земља осталих задругара.

Члан 31

Члан земљорадничке задруге може бити искључен из задруге ако ради против њених интереса или иначе тешко повреди правила задруге.

Члан 32

Одлуку о пријему или искључењу из опште земљорадничке задруге доноси управни одбор задруге већином гласова. Против све одлуке може се поднети жалба скупштини задруге у року од петнаест дана. Одлука управног одбора о пријему и искључењу подлежи одобрењу скупштине и ако жалба није поднета. До одлуке скупштине важи одлука управног одбора о пријему, односно о искључењу.

Одлуку о пријему или искључењу из сељачке радне задруге доноси скупштина задруге већином гласова.

Против одлуке скупштине о пријему може се жалити лице које није примљено и сваки задругар, а против одлуке о искључењу само искључени. Жалба се подноси средњом савезу земљорадничких задруга у року од петнаест дана. Ако средњи савез земљорадничких задруга нађе да је одлука скупштине неправилна сазива се нова скупштина на којој треба да је присутно најмање две трећине чланова с правом гласа. Одлука скупштине се доноси већином гласова присутних чланова. Ова одлука скупштине је коначна.

Члан 33

Правилима задруге може се установити плаћање улога приликом ступања у задругу.

3. Органи

Члан 34

Органи земљорадничке задруге јесу: скупштина, управни одбор и надзорни одбор.

Члан 35

Скупштину земљорадничке задруге сачињавају сви чланови задруге који имају право одлучивања. Опште земљорадничке задруге са више од 500 чланова могу у својим правилима одредити да скупштину задруге сачињавају делегати које бирају на својим скуповима чланови задруге.

Члан 36

Скупштина као највиши орган задруге доноси одлуке по свим општим и значајнијим питањима задруге. Она нарочито врши ове послове:

доноси и мења правила задруге и пословник за свој рад;

бира, разрешава и смењује претседника и остале чланове управног одбора и надзорног одбора;

претреса годишње извештаје управног одбора и надзорног одбора;

утврђује привредни план и годишњи завршни рачун задруге;

донosi одлуку о расподели годишњег дохотка задруге;

даје упутства управном одбору за рад задруге; одлучује о престанку, подели, спајању, припајању задруге и издвајању из задруге;

одређује укупни износ зајма који задруга може закључити;

доноси одлуке о ревизијским извештајима; одлучује о предлозима и жалбама задругара.

Скупштина се сазива и ради према пословнику.

Члан 37

Годишња скупштина одржава се сваке године до 1 фебруара и њу сазива управни одбор. Ако је управни одбор не сазове до овог рока сазивање је надзорни одбор најдаље до 8 фебруара. Ако је до овог последњег рока не сазове ни надзорни одбор сазивање је сами чланови задруге до 15 фебруара.

Пред годишње скупштине, скупштина се сазива и кад год то захтева потреба задруге, а нарочито пре почетка важнијих пољопривредних радова. Ове скупштине сазива претседник управног одбора по својој иницијативи или по одлуци управног одбора или надзорног одбора, или на захтев једне трећине чланова задруге.

Члан 38

Сваки члан задруге односно делегат учествује на скупштини лично и има право на један глас.

Скупштина, пуноважно решава ако је на њој присутно више од половине чланова задруге, односно изабраних делегата.

Ако на скупштини није присутна половина чланова задруге, скупштина се одлаже за један дан, када пуноважно решава са оним бројем чланова који је присутан на скупштини.

Кад се решава о измени и допуни правила задруге, о престанку, подели, спајању или припајању задруге, о издвајању из задруге, потребно је присуство најмање две трећине чланова.

Скупштина доноси одлуке већином гласова присутних чланова задруге.

Члан 39

Радам годишње скупштине руководи радно претседништво које скупштина бира из своје средине. У радно претседништво улази претседавајући, три члана и записничар. Осталим скупштинама руководи претседник задруге.

Записник скупштине потписује претседавајући и записничар.

Члан 40

Управни одбор руководи целокупним пословањем задруге.

Управни одбор може, у оквиру правила задруге, одређене послове поверити појединим својим члановима.

Управни одбор задруге сачињава претседник и 4 до 10 чланова задруге.

Претседник управног одбора је претседник задруге. Он је непосредни руководилац послова задруге. Претседник претставља, заступа и потписује задругу у име управног одбора.

Задруга може имати једног или два потпретседника.

Члан 41

Управни одбор састаје се најмање једанпут у петнаест дана. Он решава на својим седницама већином гласова.

Закључци управног одбора су обавезни за све задругаре.

За свој рад управни одбор одговара скупштини задруге.

Члан 42

Претседник и чланови управног одбора који су стално запослени радом у управи задруге примају плату за свој рад сагласно одлуци скупштине.

Члан 43

Надзорни одбор прати целокупно пословање задруге, надзире рад управног одбора и службеника задруге. Он је дужан да надзире извршење плана, да прегледа годишњи завршни рачун задруге и да о томе поднесе извештај скупштини.

Надзорни одбор сачињава три до пет чланова задруге.

Чланови надзорног одбора бирају између себе претседника.

Чланови управног одбора задруге не могу бити и чланови надзорног одбора.

Члан 44

За успешније развијање и непосредно управљање појединим гранама задружне делатности управни одбор може образовати потребан број комисија. Радом комисије руководи један члан управног одбора.

Земљорадничке задруге могу образовати савете који ће задрузи давати мишљење и предлоге по питањима унапређења рада у задрузи.

Члан 45

Појединим радионицама и установама задруге непосредно руководе поједини чланови задруге.

Стручне и административне послове, по правилу, обављају задругари које одреди управни одбор. Изузетно, за вршење свих послова задруга може имати службеника.

Руководиоце појединих радионица, установа и послова поставља управни одбор задруге. Они одговарају за свој рад управном одбору.

Ближе одредбе о оснивању и раду радионица и установа задруге, као и о службеницима задруге доноси Влада ФНРЈ.

4. Престанак, спајање и подела задруге

Члан 46

Земљорадничка задруга престаје да постоји кад то одлучи скупштина.

Извршни одбор обласног народног одбора на чијем се подучју налази седиште задруге може донети решење о престанку задруге, ако задруга ради противно циљевима задруге или служи за прикривање капиталистичко-шпекулантских делатности. Против овог решења може се поднети жалба министру пољопривреде народне републике у року од тридесет дана.

Члан 47

У случају престанка земљорадничке задруге по претходном члану спровешће се њена ликвидација. Ближе прописе о ликвидацији доноси Министар пољопривреде ФНРЈ.

Члан 48

Две или више задруга могу одлучити да се споје у једну задругу.

Одлуку о спајању доноси скупштина задруга које се спајају. Одлука о спајању подноси се на потврду државном органу који је надлежан за потврду правила задруге.

Пошто надлежни државни орган потврди одлуку скупштина о спајању, управни одбори задруга које се спајају сазивају заједничку скупштину задругара тих задруга, а ова доноси правила нове задруге и бира њене органе.

Потврда правила нове задруге и њена регистрација врши се по прописима овог закона.

Права и обавезе спојених задруга, укључујући и њихове планске и друге обавезе према држави, прелазе на нову задругу.

Члан 49

Задруга може одлучити на скупштини да се подели у две или више задруга.

Права и обавезе задруге која престаје услед поделе, укључујући и њене планске и друге обавезе према држави, прелазе на задруге на које се дели, према расподели коју врши скупштина задруге. Одлука скупштине о подели задруге подноси се на потврду државном органу који је надлежан за потврду правила задруге.

Пошто надлежни државни орган потврди одлуку о подели задруге, задругари који оснивају нове задруге сазивају скупштину ових задруга, а све доноси правила и бирају органе своје задруге. Потврда правила нових задруга и њихова регистрација врши се по прописима овог закона.

Члан 50

О припајању задруге другој задрузи одлучује скупштина задруге која се припаја и скупштина задруге којој се та задруга припаја. Одлуке скупштине о припајању подноси се на потврду државном органу који је надлежан за потврду правила задруге.

Права и обавезе задруге која престаје услед припајања, укључујући и њене планске и друге обавезе према држави, прелазе на задругу којој је та задруга припојена.

Под истим условима може скупштина дозволити одређеном броју задругара да се издвоје из задруге у циљу њиховог припајања другој задрузи.

III. — ОПШТА ЗЕМЉОРАДНИЧКА ЗАДРУГА

1. Делатност и подручје

Члан 51

У општу земљорадничку задругу удружују се радни сељаци ради повезивања и унапређења пољопривредне производње и других привредних делатности својих личних газдинстава, организовања заједничке производње на задружним економијама, заједничке размене својих производа и снабдевања индустријском робом, а у циљу подизања свог материјалног и културног живота и потискивања капиталистичко-шпекулантских елемената на селу.

Општа земљорадничка задруга ради на стручном, културно-просветном и идејно-политичком уздизању

задругара и стара се о њиховој здравственој заштити.

Члан 52

Општа земљорадничка задруга може се бавити: набавно-продајним пословима; организовањем и унапређењем пољопривредне производње својих задругара; организовањем и вођењем задружних економија; организовањем и вођењем машинских, припусних и семенских станица, расадника, живинарника, пчеларника, ергела, сточних фарми и сл.; прерађивачком делатношћу; организовањем наводњавања и одводњавања за потребе задруге и задругара; пословима шумарске и ливне привреде; рибарским пословима; занатско-индустријским пословима за потребе задругара (млинови, кречане, циглане, мање стругаре и сл.); пословима штедне; кредитним пословима.

Члан 53

Општа земљорадничка задруга оснива се и делује на подручју једнога села.

Ако то прилике изискују, она се може оснивати и за подручје више села, као и за подручје месног народног одбора. Изузетно у великим селима може се основати више општих земљорадничких задруга.

Члан 54

Чланови опште земљорадничке задруге задржавају у целости своја лична газдинства. Они могу земљу и друга средства за рад, у целости или делимично, добровољно унети у задружну економију по прописима овог закона.

Члан 55

На задружне економије општих земљорадничких задруга примењују се сходно прописи о сељачким радним задругама првог типа.

Задружне економије се воде као посебна газдинства унутар општих земљорадничких задруга.

Задружне економије имају своја посебна правила.

2. Имовински односи опште земљорадничке задруге и њених чланова

Члан 56

Чланови опште земљорадничке задруге имају право да, уз одређене услове, користе установе, средства за рад и услуге задруге.

За ово коришћење задругари плаћају задрузи одређену накнаду у натури или у новцу.

Члан 57

Ради остваривања привредних задатака предвиђених планом чланови опште земљорадничке задруге закључују са задругом годишње уговоре према правилима и одлукама скупштине.

Задруга може, у оквиру правила, уговорити коришћење средстава за рад свих чланова за време кад их они не користе, а уз накнаду одређену правилима или одлуком скупштине задруге.

Члан 58

Чланови задруге не могу отуђити ни заложити пољопривредне машине, справе, алат, стоку, семе и

остала средства за рад која набаве на кредит од опште земљорадничке задруге. На овим предметима не може се спроводити извршење за обавезе задругара према трећим лицима, све док задруги не исплате издужану стоту.

3. Расподела дохотка и фондови

Члан 59

Расподелу укупног годишњег дохотка опште земљорадничке задруге врши скупштина задруге на начин који је прописан правилима задруге, а у оквиру општих прописа Владе ФНРЈ.

Члан 60

Ради јачања задружне својине у циљу развијања и проширења задружне производње општа земљорадничка задруга има свој основни фонд.

Основни фонд је недељив.

Основни фонд сачињава земља и средства за рад (уређај, зграде, машине, справе, алати, стока) који су својина задруге, као и новчана средства одређена за капиталну изградњу. Овај фонд увећава се доприносом чију висину одређује сваке године скупштина у оквиру плана средстава задружног савеза.

Правилима или одлуком скупштине задруге оснивају се обртни, резервни и други фондови.

Средства појединих фондова опште земљорадничке задруге могу се трошити само на сврхе којима су ти фондови намењени.

IV. — СЕЉАЧКА РАДНА ЗАДРУГА

1. Сељачка радна задруга и њени типови

Члан 61

Сељачку радну задругу образују радни сељаци удружујући земљу и средства за рад ради колективне пољопривредне производње, коју остварују заједничким радом, а по принципу награђивања према личној раду у заједничкој производњи.

Члан 62

С обзиром на начин уношења земље у задругу сељачке радне задруге образују се као:

а) сељачке радне задруге у које као свој удео задругари уносе земљу задржавајући право својине на њој а од задруге добијају одређену закупнину (први тип);

б) сељачке радне задруге у које као свој удео задругари уносе земљу задржавајући право својине на њој а од задруге добијају одређену камату према установљеној цени земље (други тип);

в) сељачке радне задруге у које као свој удео задругари уносе земљу задржавајући право својине на њој и одричу се сваке закупнине или камата (трећи тип);

г) сељачке радне задруге у које задругари уносе земљу предајући је у заједничку својину задруге (четврти тип).

Члан 63

Радни сељаци могу оснивати овај тип радне задруге који сами изаберу.

Чланови задруге нижег типа могу решити на скупштини задруге да претворе своју задругу у задругу вишег типа.

2. Окућница

Члан 64

Свако земљорадничко домаћинство учлањено у сељачку радну задругу има право да при ступању

у задругу задржи окућницу за вођење свог личног газдинства.

Окућницу сачињава:

1) пољопривредно земљиште чија површина не може бити већа од 1 хектара земље, а у задругама у планинским крајевима, које се претежно баве сточарством, још и до 1 хектара пашњака;

2) кућа за становање;

3) привредне зграде потребне за лично газдинство задругаца;

4) двориште и површина под кућом за становање и под привредним зградама.

Величину окућнице у горњим границама прописују правила задруге, одређујући уједно величину изградња и воћњака који се могу задржати на окућници према карактеру пољопривреде.

Чланови задруге могу задржати на окућници једну краву с подмлатком, а домаћинства с нарочитим великим бројем чланова, по одобрењу скупштине задруге, и две краве; једну крмачу за примерод с подмлатком и онолико твљеника колико је потребно за прехрану породице; до пет оваца или коза; до десет коњица; неограничен број живине и кунаћа; сточну храну потребну за исхрану стоке задржане за окућницу и ручни пољопривредни алат потребан за лично газдинство.

У задругама у планинским крајевима које се баве претежно сточарством чланови задруге могу задржати на окућници већи број стоке према прописима правила задруге.

Члан 65

Задруга помаже свим члановима у унапређењу њихових личних газдинстава дајући им на употребу средства за обраду земље уз накнаду коју одреди скупштина задруге.

3. Економска основа и имовински односи

Члан 66

Чланови сељачке радне задруге дужни су унети у задругу сву своју земљу изузев окућнице.

Земљу у сељачку радну задругу могу унети и нечланови који нису земљорадници под истим условима као и чланови задруге.

Члан 67

Чланови сељачке радне задруге дужни су да при ступању у задругу унесу у задругу све економске зграде, сву дрвну масу у својим шумама, сав инвентар, сву радну и прилодну сток, сву сточну храну и семе, изузев оног што имају право да задрже на окућници за своје лично газдинство.

Уношењем у задругу свих имовина постаје задруга својина.

Задруга ће својим члановима, по установљеној цени, исплатити вредност ове имовине у року од 10 година а вредност већих зграда са уређајима и крупних машина у року од 15 година.

Скупштина ће одредити највећи износ који се исплаћује задругару за вредност унесеног инвентара, зграда и стоке. У тим случајевима може скупштина продужити рок исплате и преко рока од 10 односно 15 година.

Члан 68

Укупан износ који се плаћа на име закупнине односно камате за земљу унету у сељачку радну задругу одређује скупштина за сваку пословну годину, урачунавајући уједно закупнину односно камату и за задружну земљу и за земљу коју је доделила држава задруги на коришћење. Овај укупан износ не

може бити већи од 30% укупног дохотка задруге по одбитку доприноса фондовима задруге.

Износ закупнине односно камате за задружну и државну земљу улази у основни фонд задруге.

Скупштина може одлучити да се закупнина односно камата у проценту који је одређен одлуком скупштине, плаћа само до одређене висине укупне установљене цене земље, а преко тога у смањеном проценту. Скупштина може одлучити да се, преко одређене висине укупне установљене цене земље закупнина односно камата уопште не плаћа.

Министар пољопривреде ФНРЈ у сагласности са Министром финансија ФНРЈ одређује највишу камату коју задруга може плаћати на унетоу земљу.

Члан 69

Члан сељачке радне задруге не може отуђити земљу, коју је у задругу унео задржавајући право својине, ни оптеретити је ни иначе расплаћати њом.

Сваки правни посао противан одредби претходног става сматра се као непостојећи.

На земљи унетој у задругу не може се спроводити извршење.

Влада ФНРЈ регулисаће уредбом питање терета који постоје на земљи приликом њеног уношења у задругу.

Члан 70

Ако у сељачку радну задругу ступи члан домаћинства који је сувласник земље или који би у случају смрти сопственика стекао на земљу законско наследно право, а остали чланови домаћинства још не желе да ступе у сељачку радну задругу, суд може извршити деобу земље и других средстава за производњу између сувласника према сувласничким деловима, односно између власника и будућег наследника сходно одредбама наследног права, а узимајући у обзир интересе развоја задруге и потребе осталих чланова домаћинства.

Ипак тако ће се поступити кад из задруге иступи једно домаћинство, а неки чланови домаћинства изјаве вољу да остану у задрузи.

Члан 71

Кад задругар који је задржао право својине на земљу престане бити члан задруге враћа му се земља унета у задругу или друга одговарајућа земља. Ако је установљена цена земље повећана услед мелiorације и других мера, сопственик је дужан надокнадити задрузи износ повећања установљене цене земље.

Ако из задруге четвртог типа иступи задругар задруга му може дати земљиште на коришћење неопходно за одржавање његовог домаћинства.

Члан 72

Цена земље (ораница, ливада, пашњака, земљишта под трајном културом), шуме, инвентара, радне и приплодне стоке, који су унесени у задругу, установљава се приликом уношења у задругу.

Члан 73

У случају смрти задругара, који је у задругу унео земљу задржавајући право својине, његови наследници задругари наслеђују његова права према задрузи.

Ако наследници нису задругари, они могу ући у задругу, уколико испуњавају и друге услове за чланство задруге. Ако наследници не ступе у задругу земља остаје у задрузи, а наследници наслеђују право умрлог на закупнину односно камату,

уколико се закупнина односно камата плаћала умрлом задругару.

Ако су наследници умрлог задругара његова малолетна деца, задруга ће преузети старање о њиховом издржавању, васпитању и школовању.

Члан 74

Ако задругар умре без наследника, земља коју је он унео у задругу, окућница и сва друга његова имовина постају својина задруге.

4. Вођење задружног газдинства

Члан 75

Сељачка радна задруга је обавезна да своје газдинство води по плану, извршујући на време и тачно задатке установљене државним привредним плановима и обавезе задруге према држави.

Сељачка радна задруга је дужна да води своје газдинство тако да што рационалније искоришћава могућност и услове за развијање својих пољопривредних делатности и да усавршава и повећава своју пољопривредну производњу применом савремене науке и технике и развијањем продуктивности рада.

5. Организација рада и радни односи

Члан 76

Послови у сељачкој радној задрузи врше се личним радом задругара.

Задругари су дужни да према својој способности и стручности обављају у задрузи рад који им одреди задруга.

Задруга одређује рад својим задругарима према њиховој способности, стручној спреми и склоностима као и другим личним својствима.

Рад у сељачкој радној задрузи врши се по правилу у саставу радних јединица.

Рад у задрузи организује се тако да се обезбеђује, потстиче и развија лична иницијатива и предузимљивост задругара на свим радним местима уз личну одговорност задругара за њихов рад у задрузи.

Члан 77

Зарада задругарима одмерава се према извршеним радним данима, а обрачунава се на основу укупног дохотка задруге по одбитку доприноса фондовима и закупнине односно камате члановима задруге за унетоу земљу.

Министар пољопривреде ФНРЈ доноси опште прописе о одређивању радних дана према врсти послова у задрузи.

Члан 78

Зарада задругарима обрачунава се у новцу, а исплаћује се у новцу и у натури.

Количине производа које се могу дати на име зараде према радним данима одређује Министар пољопривреде ФНРЈ у сагласности са Министром трговине и снабдевања ФНРЈ.

Члан 79

Зарада задругарима даје се крајем године. Задруга може сагласно правилима давати задругарима у току године предујам према извршеним радним данима.

Члан 80

Задруга може давати посебне награде задругарима за нарочито залагање, повећање доприноса

са, подизање квалитета производа и друге успехе у раду.

Члан 81

Задругари су дужни у раду поштовати радну дисциплину и извршавати упутства претседника и других руководилаца задружних послова.

Скупштина задруге, на основу општих упутстава Министра пољопривреде ФНРЈ, доноси правилник о раду и радној дисциплини у задрузи.

6. Расподела дохотка и фондови

Члан 82

Укупни доходак сељачке радне задруге утврђује се тако што се од вредности укупне годишње производње одбија вредност материјалних трошкова задруге, у које улазе и плате за услуге незадругара и уплате за амортизациони фонд, затим управни трошкови.

Из тако добивеног укупног дохотка задруге подмирују се редом остали фондови задруге, закупнине односно камате и зараде задругара.

Члан 83

У сељачкој радној задрузи постоје ови фондови:

- 1) основни фонд;
- 2) амортизациони фонд;
- 3) обртни фондови;
- 4) резервни фондови;
- 5) фонд социјалног обезбеђења;
- 6) фонд за културу и просвету.

Члан 84

Основни фонд састоји се из земље и средстава за рад (уређаја, зграда, машина и стоке) које су својина задруге и из повчаних средстава одређених за капиталну изградњу.

Овај фонд увећава се сваке године доприносом од укупног годишњег дохотка задруге. У основни фонд уноси се сваке године одређени проценат укупног дохотка. Овај проценат одређује скупштина задруге сагласно плану среског задружног савеза у оквиру правила задруге.

Основни фонд је недељив и служи за јачање и развијање задружне својине.

Члан 85.

Амортизациони фонд састоји се из средстава која се уплаћују сваке године у одређеном проценту од вредности средстава за рад унетих у основни фонд задруге. Висину амортизационе стопе утврђује, у оквиру општих прописа Владе ФНРЈ, скупштина задруге, а олобрава срески савез земљорадничких задруга.

Амортизациони фонд је недељив.

Члан 86

Обртни фондови јесу:

- а) семенски фонд;
- б) фонд сточне хране;
- в) остала обртна средства.

Семенски фонд одређује се годишњом потребом задруге у семену. Семенски фонд је недељив.

Фонд сточне хране одређује се годишњом потребом задруге у сточној храни. Фонд сточне хране је недељив.

Члан 87

Резервни фондови јесу:

- а) резервни семенски фонд;

б) резервни фонд сточне хране;

в) резервни фонд људске хране.

Резервни семенски фонд сачињава количина семена у износу од 15 до 20% од годишње потребе за друге у семену.

Резервни фонд сточне хране сачињава резерва сточне хране у износу 10 до 15% од годишње потребе задруге у сточној храни.

Резервни фонд људске хране служи за осигурање задруге у случају неродних година и износи 10 до 15% од годишње потребе житарица за исхрану чланова задруге.

Резервни фондови остварују се постепено према закључку скупштине.

Члан 88

Фонд социјалног обезбеђења служи за указивање помоћи задругарима који су привремено неспособни за рад, инвалидима, задругарима који не могу да раде услед изнемоглости и старости, задругарима чија зарада у задрузи из оправданих разлога не обезбеђује њихово издржавање, за давање накнаде породицама за време трајања породичног отсуства, за издржавање, васпитавање и школовање малолетне деце умрлих задругара, за подизање децијих јасала и забавишта и за указивање прве помоћи у случају озледа и обољења на послу, за давање помоћи за лечење задругара, за оснивање здравствених и амбулантних станица, итд.

У овај фонд се уноси проценат укупног дохотка задруге према одлуци скупштине сагласно плану среског савеза земљорадничких задруга.

Члан 89

Фонд за културу и просвету служи развијању културно-просветне делатности задруге.

У овај фонд уноси се проценат укупног дохотка задруге према одлуци скупштине сагласно плану среског савеза земљорадничких задруга.

Члан 90

Средства појединих задружних фондова могу се трошити само на сврхе којима су ти фондови намењени.

V. — УДРУЖИВАЊЕ ЗАДРУЖНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

1. Срески савез земљорадничких задруга

Члан 91

Опште земљорадничке задруге и сељачке радне задруге са подручја једног среза удружују се у срески савез земљорадничких задруга као вишу привредну задружну организацију.

У срески савез земљорадничких задруга удружују се и земљорадничке прерађивачке задруге и друге земљорадничке задруге, уколико постоје на подручју среза.

Члан 92

Као виша задружна привредна организација срески савез земљорадничких задруга има за задатак нарочито:

1. а) да кроз свој привредни план уједињује задружну пољопривредну делатност у срезу;

б) да применом научних метода рада и употребом модерних средстава за производњу унапређује пољопривредну производњу;

в) да увећавањем и унапређивањем имовине савеза јача задружну својину, у циљу развијања социјалистичког сектора у пољопривреди;

г) да за своје потребе и потребе учлањених задруга и задругара подиже огледна добра, расад-

нике, сточарске фарме, припусне станице и семенске станице, да оснива пољопривредно-машинске станице, занатске и занатско-индустријске радионице за прераду пољопривредних производа и да подиже друге привредне објекте;

д) да у циљу помоћи задругама организује штедно и кредитно пословање, и

ђ) да врши откуп пољопривредних производа ради заједничке прераде и продаје;

2. а) да ради на унапређивању задруга и на њиховом организационом учвршћивању;

б) да контролише рад задруга, да им преко инструктора указује стручну, организациону и другу помоћ и да води евиденцију о њиховом пословању;

в) да одређује смернице за пословање задруга;

г) да помаже задругама у планирању производње и у извршавању плана;

д) да указује задругама и радним сељацима на предности колективне производње и на научне методе и савремена средства у тој производњи;

ђ) да организује снабдевање задруга;

е) да се стара о културном и идејно-политичком уздизању у задругама;

ж) да ради на стручном уздизању задружних кадрова, и

з) да врши ревизију целокупног пословања задруга.

Члан 93

Као материјална основа за остваривање њихових задатака среским савезима земљорадничких задруга служи задружна имовина и општенародна имовина која им је дата на коришћење.

Члан 94

Срески савез земљорадничких задруга утврђује свој привредни план на скупштини. Овај план улази у оквир привредног плана среза.

Приликом утврђивања плана среског савеза земљорадничких задруга ради његовог уношења у привредни план среза, седници извршног одбора среског народног одбора присуствује председник и један члан управног одбора среског савеза земљорадничких задруга.

Члан 95

Срески савез земљорадничких задруга може у својим правилима предвидети да задружне организације дају допринос задружном савезу у коме су удружене.

Члан 96

Одредбе овог закона о располагању задружном имовином и о коришћењу задружне општенародне имовине, приписане за земљорадничке задруге, сходно ће се примењивати и на срески савез земљорадничких задруга.

2. Виши савези земљорадничких задруга

Члан 97

Срески савези земљорадничких задруга са подручја области удружују се у обласни савез земљорадничких задруга.

Сви обласни савези земљорадничких задруга са подручја народне републике удружују се у савез земљорадничких задруга народне републике.

Обласни савез земљорадничких задруга и савез земљорадничких задруга народне републике раде на учвршћивању земљорадничких задружних организација на подручју области односно народне републике и врше општи надзор над њиховим радом.

Обласни и републички савез земљорадничких задруга могу по одобрењу министра пољопривреде народне републике имати одређене службе за снабдевање и помоћ задругама и среским савезима земљорадничких задруга.

Члан 98

Савези земљорадничких задруга народних република учлањују се у Главни задружни савез ФНРЈ.

3. Оснивање и органи савеза земљорадничких задруга

Члан 99

Срески савез земљорадничких задруга, обласни савез земљорадничких задруга и савези задруга земљорадничких задруга народне републике оснивају се на основу правила која потврђује министар пољопривреде народне републике. Он решава и о престанку ових савеза.

Против решења донетог по претходном ставу може се поднети жалба влади народне републике.

Члан 100

Најдоцније месец дана по потврди њихових правила срески земљораднички задружни савези региструју се код извршног одбора обласног народног одбора.

Против решења којима се одбија регистрација може се поднети жалба министру пољопривреде народне републике.

Члан 101

Органи задружних савеза су скупштина, управни одбор и надзорни одбор.

Члан 102

Скупштина је највиши орган савеза. Она бира и смењује његове органе и одлучује о најважнијим пословима савеза.

Скупштину савеза сачињавају делегати задружних организација удружених у савезу. Број делегата појединих задружних организација одређује се према броју њихових задругара, а по сразмери утврђеној правилима задружног савеза.

Члан 103

Управни одбор је извршни орган задружног савеза. Он претставља и заступа савез и руководи целокупним његовим пословањем.

Управни одбор сачињавају председник и чланови. Надзорни одбор је надзорни орган задружног савеза.

Број чланова управног одбора и надзорног одбора одређује се правилима задружног савеза.

Члан 104

Прописи овог закона о оснивању, угледним правилима, регистрацији и органима земљорадничких задруга сходно ће се примењивати и на савезе земљорадничких задруга, уколико није друкчије прописано.

VI. — ПОМОЋ ДРЖАВЕ ЗАДРУЖНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И НАДЗОР НАД ЊИХОВИМ РАДОМ

Члан 105

Држава помаже земљорадничке задруге и задружне савезе давањем земљишта и крупних пољопривредних машина на искоришћавање, материјалом и

кредитом а нарочито за капиталну изградњу, додељивањем стручних кадрова, снабдевањем индустријским артиклима, организационом и стручном помоћи и другим мерама и олакшицама утврђеним овим законом и прописима донетим на основу њега.

Члан 106

Задруге могу вршити арондацију земљишта само заменом.

Замена земљишта вршиће се првенствено споразумом између задруге и сопственика. Уколико до споразума не дође, замена ће се вршити на основу прописа које доноси Влада ФНРЈ.

Члан 107

Кад се врши експропријација у корист задружне организације, накнада за експрописану имовину може се дати сопственицима и у државним обвезницама према Основном закону о експропријацији.

У овом случају задруга ће накнадити држави износе које је држава обавезна да исплати по тим обвезницама.

Члан 108

Министарство пољопривреде ФНРЈ, односно министарства пољопривреде народних република у оквиру своје надлежности, врше општи надзор над радом задружних организација.

Извршни одбори обласних односно среских и градских народних одбора врше, у оквиру своје надлежности, непосредни надзор над радом земљорадничких задружних организација на подручју тих одбора.

Члан 109

Државни органи који врше надзор над радом задружних организација могу поништити одлуке задружних органа које су противне закону и другим прописима и одредбама државних привредних планова и правилима задружних организација.

Против решења донетог по претходном ставу може се поднети жалба вишем државном органу у року од петнаест дана од пријема решења.

VII. — КРИВИЧНО-ПРАВНА ЗАШТИТА ЗАДРУГЕ

Члан 110

За кривична дела управљена против задруге као добровољне економске организације радног селаштва судиће се до доношења посебног дела Кривичног законика и казне изрицати по овом закону. За остала кривична дела почињена на штету задруге примењиваће се постојећи прописи.

Члан 111

Ко у циљу подривања социјалистичке изградње на селу рушењем, паљењем или на други начин разори, уништи или оштети какву задружну зграду, постројење, напаву, складиште робне залихе или било какву задружну имовину,

казниће се лишењем слободе с принудним радом и конфискацијом имовине, а у тежим случајевима смртном казном и конфискацијом имовине.

Члан 112

Ко као члан задруге у циљу разарања задруге омета рад задруге, подрива у њој ред или организа-

цију рада, или на други начин ради на уштрб задруге,

казниће се поправним радом или лишењем слободе. Ако је дело проузроковало теже последице учинилац ће се казнити лишењем слободе с принудним радом и конфискацијом имовине.

Члан 113

Ко пропагандом, проношењем лажних гласова или претњом омета или спречава приступање у земљорадничке задруге,

казниће се лишењем слободе, а у тежим случајевима лишењем слободе с принудним радом и конфискацијом имовине.

Члан 114

Ко принудом или претњом приморава на иступање из задруге,

казниће се лишењем слободе с принудним радом до пет година, а у тежим случајевима суд може изрећи и конфискацију имовине.

Члан 115

Ко принудом или претњом приморава на ступање у задругу или на други начин грубо крши правила добровољности,

казниће се поправним радом, или лишењем слободе до годину дана.

Члан 116

Ко ма по ком основу преда или прими у посед или у државину непокретност без претходног одобрења извршног одбора среског односно градског (реонског) народног одбора на чијем се подручју непокретност налази,

казниће се поправним радом или лишењем слободе, а суд може као споредну казну изрећи и конфискацију односне непокретности.

Члан 117

За суђење кривичних дела одређених у чл. 111 надлежан је окружни суд, а за суђење кривичних дела одређених у чл. 112, 113, 114, 115 и 116 надлежан је срески суд.

VIII. — ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 118

Постојеће земљорадничке задружне организације дужне су у року од осам месеци по ступању на снагу овог закона саобразити своја правила његовим прописима. Одлуку о томе доноси већином гласова скупштина задруге на којој је присутно најмање половина чланова задруге.

Државни орган који је надлежан да потврди измену правила доноси решење о ликвидацији задружне организације која не поступи по претходном ставу. Чиста имовина која остаје после ликвидације преноси се у својину задружне организације коју одреди министар пољопривреде народне републике.

Ако имовина задружне организације која се ликвидира недостаје за подмирење њених обавеза, потраживања поверилаца измирују се по посебним прописима.

Члан 119

Даном ступања на снагу овог закона престају важити прописи Основног закона о задругама од 18 јула 1946 године који се односе на земљорадничке, набавно-продајне задруге, земљорадничке производњачке и прерађивачке задруге, сељачке радне задруге и на њихове савезе.

Члан 120

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

У. бр. 584

6 јуна 1949 године

Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар, Претседник,
Миле Перуничкић, с. р. др Иван Рибар, с. р.

412.

У К А З

На основу члана 74 тачка 6 Устава, а у вези члана 4 тачка 9 Закона о Президијуму Народне скупштине ФНРЈ, Президијум Народне скупштине ФНРЈ проглашује Општи закон о занатству који су донели Савезно веће и Веће народа Народне скупштине ФНРЈ на својим седницама од 28 маја 1949 године, а који гласи:

ОПШТИ ЗАКОН О ЗАНАТСТВУ

I. — ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

У циљу развијања и унапређивања занатске радиности и даљег учвршћивања занатства у социјалистичку изградњу, држава организује и помаже занатство, стара се о спремању занатског подмлатка, о одржавању и развијању стручног занатског знања и вештине везаних за лично искуство и спрему.

Члан 2

Занатску радиност могу обављати:

- 1) државне занатске радње и радионице,
- 2) занатске задруге,
- 3) занатске радионице друштвених и задружних организација,
- 4) приватне занатлије.

Члан 3

Државним привредним планом држава обезбеђује развитак занатства.

Држава врши надзор над обављањем занатске радиности преко извршног одбора среских, односно градских народних одбора уколико није друкчије прописано.

Члан 4

Које се привредне делатности сматрају занатима одређује Влада ФНРЈ.

II. — СТИЦАЊЕ СТРУЧНЕ СПРЕМЕ И УСЛОВИ ЗА ОБАВЉАЊЕ ЗАНАТСКЕ РАДИНОСТИ

Члан 5

Занатску радиност могу обављати само лица која имају законом одређену стручну спрему, и то занатски помоћници, занатски мајстори и државни мајстори заната.

Стручна спрема за обављање занатске радиности стиче се учењем одређеног заната у занатској радњи или радионици, односно у стручној школи.

Члан 6

Занатске радње и радионице дужне су по праву држати занатске ученике.

Министар комуналних послова народне републике у споразуму са министром рада народне републике, а у оквиру сагласних упутстава Министра рада ФНРЈ и Претседника Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ, одређује број занатских ученика који могу, односно морају држати занатске радње и радионице, као и које занатске радње и радионице не морају а које не могу имати ученике.

Члан 7

Руководиоци односно сопственици занатских радњи и радионица дужни су да се старају о занатском подмлатку, а нарочито о стручном васпитању занатских ученика.

Члан 8

Занатски ученик стиче право на полагање стручног испита за занатског помоћника пошто на учењу у занату проведе три године.

Министар рада ФНРЈ у споразуму с Претседником Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ прописује за поједине струке заната време потребно за учење које може бити за поједине занате дуже или краће од три године.

Занатски ученик који је свршио стручну школу која даје квалификације занатског помоћника не полаже испит за занатског помоћника. Које стручне школе дају квалификације занатског помоћника одређује Министар рада ФНРЈ у сагласности с Министром за науку и културу ФНРЈ.

Члан 9

Испит за занатског помоћника полаже се пред комисијом од три лица, коју образује извршни одбор обласног народног одбора. Прописима народне републике може се одредити да комисије за поједине занате образују извршни одбори среских односно градских народних одбора.

По положеном испиту комисија оглашава занатског ученика за занатског помоћника одређеног заната и о томе му издаје сведочанство.

Ако ученик није положио испит, комисија му одређује рок у коме може испит поновити. Овај рок не може бити краћи од шест месеци.

Члан 10

За занатске ученике важе одредбе Закона о ученицима у привреди, уколико овим законом или другим прописима није друкчије одређено.

Члан 11

Занатски помоћник има својство квалификованог занатског радника. Он самостално обавља занатске послове, односно руководи одређеним пословима у занатској радњи или радионици, односно у одељењу индустријске радионице.

Члан 12

Занатски мајстор је лице које је стекло квалификације да самостално руководи занатском радњом или радионицом, односно да води занатске послове у индустриској радионици.

Члан 13

Занатски помоћник може постати занатски мајстор кад положи испит за занатског мајстора, односно сврши стручну школу која даје квалификације занатског мајстора. Које стручне школе дају квалификације занатског мајстора одређује Министар рада ФНРЈ у сагласности с Министром за науку и културу ФНРЈ.

Занатски помоћник може полагати испит за занатског мајстора ако је, по положеном испиту за занатског помоћника, односно по завршеној стручној школи која даје квалификације занатског помоћника, био запослен четири године у занату.

Министар рада ФНРЈ у сагласности с Претседником Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ може за извесне занате прописати краће односно дуже време упослења у својству занатског помоћника.

Члан 14

Испит за занатског мајстора полаже се пред испитном комисијом коју образује извршни одбор областног народног одбора.

По положеном испиту испитна комисија оглашава занатског помоћника за занатског мајстора одређеног заната и о томе му издаје диплому. Ако занатски помоћник није положио испит, комисија му одређује рок у коме може испит поновити. Овај рок не може бити краћи од годину дана.

Члан 15

С временом потребним за полагање испита за занатског помоћника, односно за занатског мајстора, може се изједначити време проведено у својству ученика у привреди односно квалификованог радника у индустрији одговарајуће или сродне струке, уколико је било обезбеђено стручно учење потребно за полагање ових испита.

Члан 16

Време проведено на учењу у једној струци заната може се признати при прелазу у сродну струку заната.

Положени односно признати испит за занатског помоћника односно занатског мајстора из једне струке заната може се признати при прелазу у сродну струку заната.

Које се струке заната сматрају сродним, одређује Претседник Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ.

Члан 17

Лице које је положило испит за занатског мајстора може постати руководилац занатске радње или радионице ако испуњава још и ове опште услове:

- 1) да је држављанин ФНРЈ,
- 2) да је пословно способно,
- 3) да му судском пресудом није забрањено обављање одређеног заната,
- 4) да није судском пресудом изгубило грађанска права, изузев родитељских права.

У погледу осталих услова које треба да испуни занатски мајстор да би могао постати руководилац државне занатске радње или радионице примењују се прописи Основног закона о државним привредним предузећима.

III. — ДРЖАВНЕ ЗАНАТСКЕ РАДЊЕ И РАДИОНИЦЕ

1. Државне занатске радње

Члан 18

Државне занатске радње оснивају се и раде по прописима Основног закона о државним привредним предузећима, уколико овим законом није друкчије одређено.

Члан 19

Државном занатском радњом непосредно руководи и управља пословођа, кога постави административно-оперативни руководилац радње.

Пословођа мора бити занатски мајстор који испуњава све услове из чл. 17 овог закона.

Члан 20

Државна занатска радња може имати више радионица. Појединим радионицама могу руководити занатски помоћници који су се истакли својим радом.

Одлуку о отварању радионице доноси административно-оперативни руководилац државне занатске радње.

2. Државне занатске радње под руководством државних мајстора заната

Члан 21

Државни мајстор заната је занатски мајстор који се видно истиче великом стручношћу, испробаним искуством у обављању заната и високим квалитетом свога рада и коме држава због тога, с његовим пристанком, даје назив државног мајстора заната и поверава му на управљање државну занатску радњу.

Државни мајстор заната не може се бавити приватним обављањем заната нити имати приватну занатску радњу.

У којим се занатима може уводити назив државног мајстора заната одређује закон народне републике.

Члан 22

Ако занатски мајстор који води приватну занатску радњу испуњава услов за добијање назива државног мајстора заната може му се доделити назив државног мајстора заната, уколико је спреман да добровољно преда држави своју занатску радњу.

За предату радњу добија приватни занатлија који постане државни мајстор заната процењену вредност радње која му се исплаћује у месечним ратама од највише 5.000.— динара.

Државном мајстору заната може, на његов захтев министар комуналних послова народне републике, уз сагласност министра рада народне републике, ако се мајстор одрекне накнаде за предату радњу, признати године проведене у занату у својству помоћника и мајстора као радни стаж за одређивање пензије, ако ради најмање 5 година у државној служби. Ако би такав државни мајстор заната умро пре него што је навршио године службе потребне по постојећим прописима да његова породица стекне право на породичну пензију, његовој породици ће се признати као основ за стицање права на породичну пензију најмањи број година потребан да се према постојећим прописима може стећи право на породичну пензију.

О условима за предају држави и исплати процењене вредности радње склапа бивши приватни занатлија са државом уговор.

Члан 23

Занатски мајстор може стећи својство државног мајстора заната на основу предлога комисије, коју на тражење занатског мајстора образује извршни одбор обласног народног одбора и чији се предлог упућује министру комуналних послова народне републике.

Министар комуналних послова народне републике доноси решење којим или усваја предлог комисије и у томе случају издаје занатском мајстору диплому државног мајстора заната или предлог комисије одбацује. Решење министра је коначно.

Члан 24

Министар комуналних послова народне републике може расписивати конкурсе за стицање својства државног мајстора заната.

Ближе прописе о овим конкурсима доноси Претседник Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ.

Члан 25

Државни мајстор заната лично обавља занат и руководи радом државне занатске радње.

Државни мајстор заната има својство државног службеника и на њега се примењују сви прописи о државним службеницима, уколико овим законом није друкчије одређено.

Име државног мајстора заната може бити унето у фирму радње којом управља.

Члан 26

Државни мајстор заната закључује уговор са извршним одбором среског односно градског народног одбора, на чијем ће подручју обављати радњу. У уговору утврђују се услови под којима државни мајстор заната добија на управљање државну занатску радњу.

Члан 27

Државни мајстор заната прима за свој рад сталну месечну плату у висини одређеној уговором. Истим уговором одређује се и проценат с којим државни мајстор заната учествује у добити радње. Поред тога државни мајстор заната може добити и посебне награде за постигнути успех у вођењу радње.

Члан 28

Државни мајстор заната има сва овлашћења пословође државне занатске радње.

Државни мајстор заната прима поруџбине, закључује уговоре и потписује фирму.

За обавезе које потичу из ових уговора одговара држава имовином коју је дала на управљање државном мајстору заната. Држава има право регреса према државном мајстору заната, ако је до штете дошло његовом кривицом.

Члан 29

Државни мајстор заната стара се о уздизању и стручном усавршавању занатских ученика, помоћника и мајстора запослених у радњи којом руководи. Нарочито је дужан да се стара да на њих преноси своју вештину и искуство у обављању заната.

Члан 30

Својство државног мајстора заната губи се:

1) ако наступи која од околности предвиђених у члану 64 овог закона,

2) ако државни мајстор заната својом кривицом не покаже успех у стручном уздизању лица запослених у радњи, а нарочито у погледу занатских ученика,

3) ако производи односно услуге радње његовом кривицом подбацују у квалитету,

4) ако се раскине уговор из чл. 26 овог закона.

Решење о одузимању својства државног мајстора заната доноси министар комуналних послова народне републике на предлог извршног одбора среског односно градског народног одбора, који је закључно уговор са државним мајстором заната. Државни мајстор заната може у року од 30 дана уложити жалбу против тога решења влади народне републике.

3. Државне занатске радионице државних надлештава, установа и предузећа

Члан 31

Државна надлештва, установе и предузећа могу радни успешнијег остваривања својих задатака оснивати:

а) занатске радионице које раде само за погребне оснивача и не послују с трећим лицима,

б) занатске радионице које послују с трећим лицима.

За оснивање занатских радионица под а) овог члана није потребно посебно овлашћење и на њих се не примењују одредбе овог закона.

Овлашћење за рад занатских радионица под б) овог члана, које оснују државна надлештва, установе и предузећа савезног и републичког значаја, даје министарство комуналних послова народне републике, за оснивање занатских радионица државних надлештава, установа и предузећа обласног значаја овлашћење за рад даје извршни одбор обласног народног одбора, а за све остале такве радионице локалног значаја овлашћење даје извршни одбор среског односно градског народног одбора.

Члан 32

Занатским радионицама државних надлештава, установа и предузећа, предвиђеним у члану 31 овог закона непосредно руководи и управља пословођа кога поставља административно-оперативни руководиоц радионице. Пословођа мора бити занатски мајстор који испуњава све услове из чл. 17 овог закона.

Члан 33

Занатске радионице државних надлештава, установа и предузећа, које послују с трећим лицима уписују се у регистар занатских радњи код надлежног извршног одбора среског односно градског народног одбора.

У погледу рада ових радионица сходно важе одговарајуће одредбе Основног закона о државним привредним предузећима, уколико овим законом није друкчије одређено.

IV. — ЗАНАТСКЕ ЗАДРУГЕ

Члан 34

Занатски мајстори и помоћници могу се удруживати у занатске задруге, уколико овакво удруживање доприноси унапређењу занатске радиности. Занатске задруге могу се бавити произвођачком, прерађивачком или услужном делатношћу, као и са више ових делатности.

Народне републике одређују својим прописима према врсти појединог заната, најмањи број лица потребних за оснивање занатске задруге.

Члан 35

Делокруг занатске произвођачке односно услужне задруге јесте:

производња или прерада одређених предмета односно вршење услуга путем удруживања рада и средстава за производњу чланова задруге и применом напреднијих метода рада;

продаја сопствених производа;

подизање радионица, продавница, магацина и других објеката за сопствене потребе а ради јачања и унапређења занатске радиности;

старање о сталном побољшању квалитета својих производа и услуга;

стручно оспособљавање, уздизање и усавршавање занатских ученика и чланова задруге.

Члан 36

Оснивање занатских задруга и чланство у њима је добровољно.

Оснивачи и чланови занатске задруге могу бити занатски мајстори и занатски помоћници.

Произвођачке и услужне задруге могу користити само радну снагу својих задругара. Изузетно могу користити радну снагу незадругара за административне послове.

Члан 37

Занатске задруге имају правила која саме доносе.

Оснивање и правила занатске задруге потврђује министар комуналних послова народне републике, који може то пренети за извесне занате на извршне одборе среских односно градских народних одбора.

Комитет за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ прописује на предлог Главног задружног савеза ФНРЈ типска правила за занатске задруге.

Члан 38

Занатске задруге су правна лица.

Занатске задруге одговарају за своје обавезе у границама своје имовине.

Уколико имовина занатске задруге није довољна за измирење њених обавеза, сви чланови задруге јамче солидарно за те обавезе у границама које одређују правила задруге.

Члан 39

Своје пословање занатске задруге врше по плану.

Занатска задруга израђује свој план на основу планских задатака месног, среског односно градског народног одбора. План задруга укључује се у државни привредни план месног, среског односно градског народног одбора као његов саставни део према значају задруге.

Члан 40

Занатска задруга не може преносити машине, алат и друга средства за производњу, која су задружна својина у својину приватних лица, нити их овима може дати на коришћење, уколико овим законом или другим прописима није другачије одређено.

Члан 41

На имовини занатске задруге нико не може одржајем стећи својину и друга стварна права.

На имовину занатске задруге не може се стављати залога.

Члан 42

Општенародна имовина може се давати уговором на бесплатно коришћење занатским задругама.

Ову имовину задруга користи према њеној намени и не може је давати другоме на коришћење.

Ако задруга ову имовину користи противно предњем ставу државни орган који је ту имовину дао на коришћење може је одузети.

Члан 43

Чланови занатских задруга које се баве производњом, прерађивачком и услужном делатношћу и задруга које обављају више оваквих делатности, уносе при ступању у задругу средства за производњу која одреде правила задруге. Ти предмети постају својина задруге.

Правилима задруге предвиђа се под којим се условима у задругу уносе средства за производњу.

Правилима задруге прописује се да чланови задруге који не уносе у задругу средства за производњу, при ступању у задругу дају новчани улог који постаје својина задруге. Висину и начин уплате улога одређују правила задруге.

Члан 44

Производи и приходи које задруга оствари коришћењем имовине задруге или државне имовине дате јој на коришћење јесу задружна својина.

Ови приходи употребљавају се за јачање задружне својине у циљу унапређивања рада задруге, повећавања и побољшавања производње, за плаћање рада задругара, подмиривање обавеза задруге и остваривање осталих задатака задруге.

Приходи задруге не могу се делити између задругара у виду учешћа у добити.

Занатске задруге издвајају део својих прихода у основни фонд задруге, као и у друге фондове предвиђене правилами задруге.

Члан 45

За свој рад у задрузи чланови задруге су плаћени у новцу према учинку и квалитету свога рада.

Задруга може давати посебне награде задругарима за нарочито залагање, подизање квалитета производа, уштеду у материјалу и друге успехе у раду.

Члан 46

Чланство у занатској задрузи престаје иступањем, искључењем и смрћу.

Сваки члан задруге може из ње иступити на начин прописан правилами задруге. Правила задруге прописују кад члан задруге може из ње бити искључен.

Престанком чланства престају сва права у задрузи.

Члан 47

Занатском задругом управљају њени чланови непосредно на скупштинама задруге и преко органа задруге које изабере у смислу закона и својих правила.

Члан 48

Припатне занатлије могу се удруживати у занатлијске набавно-продајне задруге.

Чланови ових задруга могу бити и произвођачке и услужне занатске задруге.

Занатлијске набавно-продајне задруге могу користити радну снагу незадругара у обиму који одређују прописи народне републике.

Члан 49

Делокруг занатлијске набавно-продајне задруге јесте:

снабдевање чланова задруге средствима за производњу и другим материјалом;
 продаја занатских производа својих чланова;
 подизање продавница, магацина и других објеката за заједничке потребе задругара у циљу јачања занатске радиности;
 стручно оспособљавање, уздизање и усавршавање занатских ученика и чланова задруге.

Члан 50

За занатлијске набавно-продајне задруге важе сходно одредбе овог закона о занатским задругама.

V. — ЗАНАТСКЕ РАДИОНИЦЕ ДРУШТВЕНИХ И ЗАДРУЖНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Члан 51

Друштвене и задружне организације могу, ради успешнијег остваривања својих циљева, оснивати:

- занатске радионице које раде за потребе оснивача и не послују с трећим лицима;
- занатске радионице које послују с трећим лицима.

Овлашћење за рад занатских радионица друштвених и задружних организација даје извршни одбор среског односно градског народног одбора на чијем се подручју радионица оснива.

Члан 52

Друштвене и задружне организације јесу административно-оперативни руководиоци радионица које су основале.

Члан 53

У погледу занатских радионица друштвених и задружних организација у свему осталом сходно се примењују одредбе овог закона које се односе на занатске радионице државних надлештава, установа и предузећа.

VI. — ПРИВАТНЕ ЗАНАТСКЕ РАДЊЕ

Члан 54

Приватну занатску радњу лично води и у њој обавља занат занатски мајстор који је радњу основао.

У приватној занатској радњи, могу, по правилу, бити запослени занатски помоћници и мајстори.

Влада ФНРЈ може прописати највећи капацитет машина које могу употребљавати приватне занатске радње.

Министар комуналних послова народне републике у сагласности са министром рада народне републике прописује у оквиру општих упутстава Владе ФНРЈ, највећи број помоћника и мајстора који могу бити запослени у радњи приватног занатлије.

Влада ФНРЈ на предлог Претседника Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ односно влада народне републике, на предлог министра комуналних послова, може донети прописе о забрани употребе туђе радне снаге у приватним занатским радњама одређених струка.

Члан 55

Приватна занатска радња може се водити на основу дозволе коју издаје извршни одбор среског односно градског народног одбора на чијем се подручју радња оснива.

Народне републике могу прописати да дозволу за вођење занатских радњи извесних струка заната даје извршни одбор обласног народног одбора.

Дозвола се не може пренети на друго лице.

Члан 56

Дозвола за вођење приватне занатске радње издаје се ако лице које тражи дозволу испуњава услове прописане овим законом.

Против решења којим се одбија издавање дозволе може се поднети жалба у року од петнаест дана од дана пријема решења.

Члан 57

Дозвола за вођење радње издаје се само за једну струку заната. За обављање више сродних струка заната у једној радњи може се издати дозвола само у случају ако се те струке према њиховој природи, месним потребама и обичајима заједно обављају.

Члан 58

Дозвола за вођење приватне занатске радње уписује се по службеној дужности одмах по издавању у регистар занатских радњи, који се води код среског односно градског народног одбора.

Члан 59

Приватни занатлија има сваку промену насталу у току рада, а која прелази оквире издате дозволе, пријавити у року од петнаест дана надлежном среском односно градском народном одбору.

Члан 60

Приватна занатска радња води се, по правилу, на сталном пословном месту (локалу, радионици), уколико се прописима народне републике за поједине врсте заната не одреди друкчије.

Члан 61

Приватне занатске радње воде пословне књиге које одговарају природи њиховог пословања, а према прописима народне републике.

Ове радње на захтев надлежних државних органа дужне су давати податке потребне за евиденцију и контролу њиховог пословања, а према прописима које доноси Претседник Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ.

Члан 62

Приватну занатску радњу може водити само лице на које гласи дозвола.

Извршни одбор среског односно градског народног одбора може дозволити за одређено време вођење приватне занатске радње преко пословође, кад сопственик радње није у стању или му није могућно да радњу лично води због болести, војне дужности, издржавања казне или оправданог одсуства.

Пословођа мора бити занатски мајстор који испуњава све услове за вођење занатске радње прописане у чл. 17 овог закона.

Члан 63

Приватни занатлија може на основу одобрења извршног одбора среског односно градског народног одбора за одређено време привремено обуставити вођење своје радње.

Привремена обустава вођења приватне занатске радње дозволиће се ако сопственик радње из оправданих разлога (војне дужности, одлазак на масовне радове и сл.) не може лично да води своју радњу, а не постоји могућност да за време његовог одсуства радњу води пословођа.

Привремена обустава вођења радње уписује се по службеној дужности у регистар занатских радњи.

Настављање вођења радње мора се претходно пријавити државном органу који је одобрио привремену обуставу.

Члан 64

Право на вођење приватне занатске радње престаје:

- 1) по сили закона,
- 2) одузимањем дозволе,
- 3) одјавом од стране сопственика радње, ако то одобри државни орган који је издао дозволу,
- 4) смрћу сопственика радње.

Члан 65

Право на вођење приватне занатске радње престаје по сили закона у следећим случајевима:

- 1) ако сопственик радње изгуби држављанство ФНРЈ,
- 2) ако је осуђен на губитак грађанских права, сем родитељских права,
- 3) ако изгуби пословну способност,
- 4) ако буде осуђен на казну забране обављања одређеног заната,
- 5) ако буде осуђен на казну лишења слободе или лишења слободе с принудним радом у трајању дужем од две године.

Члан 66

Извршни одбор обласног народног одбора може својим решењем одузети дозволу за вођење приватне занатске радње:

- 1) ако сопственик радње коме није дозвољена обустава вођења радње из неоправданих разлога дуже од три месеца не води радњу;
- 2) ако сопственик радње у вези с вођењем радње због спекулантских или сличних дела буде осуђен за кривично дело односно понављано кажњаван за прекршај.

Против решења о одузимању дозволе сопственик радње може у року од петнаест дана по пријему решења поднети жалбу министру комуналних послова народне републике.

Члан 67

Сопственик приватне занатске радње може одјавити своју радњу код извршног одбора народног одбора који је издао дозволу за вођење радње.

Одјава је пуноважна кад је одобри извршни одбор надлежног народног одбора.

Одјава радње неће се одобрити ако је штетна по интересе привреде.

Против решења којим се не одобрава одјава сопственик радње може поднети жалбу вишем државном органу у року од петнаест дана по пријему решења.

Члан 68

Сваки престанак приватне занатске радње надлежни државни орган утврђује решењем у коме ће бити означен и дан престанка радње.

Приватни занатлија који престане са вођењем радње дужан је вратити дозволу за вођење радње државном органу који му је дозволу издао.

Члан 69

Удова односно малолетна деца умрлог сопственика приватне занатске радње могу продужити вођење радње још годину дана по његовој смрти. По истеку тога рока престаје важност издате дозволе.

Оваква радња може се водити само преко пословође који мора бити занатски мајстор и испуњавати све услове предвиђене у чл. 17 овог закона. Проду-

жење вођења радње пријављује се извршном одбору народног одбора који је издао дозволу и оно се по службеној дужности уписује у регистар.

У оправданим случајевима државни орган који је издао дозволу за вођење радње може њену важност продужити још за шест месеци. Уколико је удова неспособна за рад, а издржава малолетну децу, може јој надлежни извршни одбор продужити право вођења радње док ти услови трају.

Члан 70

Страни држављанин може водити приватну занатску радњу на основу дозволе коју издаје извршни одбор среског односно градског народног одбора уз сагласност министра комуналних послова народне републике и министра унутрашњих послова народне републике.

У свему осталом на занатске радње страних држављана примењују се одредбе овог закона.

Члан 71

Одредбе овог закона не односе се на лица која немају своје занатске радње него обављају занатску радиност код куће наручно и на обављање заната као споредног занимања уз земљорадњу, за које ће донеги прописе народне републике.

VII. — СТРУЧНЕ ЗАНАТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

1. Среске занатске коморе

Члан 72

Све државне, задружне и приватне занатске радње, државне занатске радионице и занатске радионице друштвених и задружних организација на подручју једног среза и града издвојеног из састава среза учлањују се у заједничку среску занатску комору.

Надзор над радом и пословањем среске занатске коморе врши извршни одбор среског и градског народног одбора.

У великим градовима може се образовати посебна градска занатска комора на коју се примењују одредбе овог закона о среској занатској комори.

Члан 73

Среска занатска комора има свој статут који доноси скупштина коморе у оквиру типског статута који прописује Претседник Комитета за локалну привреду и комуналне послове Владе ФНРЈ.

Статут среске занатске коморе потврђује извршни одбор среског народног одбора у споразуму са извршним одбором градског народног одбора.

Члан 74

Органи среске занатске коморе јесу скупштина, управни и надзорни одбор.

Скупштину среске занатске коморе сачињавају: а) представници државних занатских радњи и радионица, које из редова њихових пословођа именује извршни одбор среског односно градског народног одбора по претходно прибављеном мишљењу месних народних одбора;

б) претставници занатских задруга, које одреде претседници задруга на заједничком састанку;

в) претставници занатских радионица друштвених и задружних организација које одреде ове организације;

г) претставници приватних занатлија које бирају приватне занатлије на изборном скупу.

Извршни одбор обласног народног одбора одређује број чланова скупштине среске занатске коморе и број претставника појединих врста занатских радњи.

Члан 75

Скупштина среске занатске коморе бира из своје средине управни и надзорни одбор.

Извршни одбор среског народног одбора у споразуму са извршним одбором градског народног одбора делегираће у управни одбор среске занатске коморе једног или више претставника.

Народне републике доносе ближе одредбе о избору, саставу и раду скупштине, управног и надзорног одбора среске занатске коморе.

Члан 76

Задаци среске занатске коморе јесу нарочито:

- 1) да се стара о унапређењу занатства и постицању бољег квалитета производа проучавањем и предлагањем савршенијих метода рада;
- 2) да се стара о набавци и расподели алата и материјала за своје чланове; да оснива службе за снабдевање занатских радњи;
- 3) да даје предлоге и мишљења о одређивању цена занатских производа и услуга;
- 4) да даје мишљења у погледу кредитних способности својих чланова;
- 5) да контролише рад занатских радњи;
- 6) да даје среском народном одбору предлог плана занатске делатности у срезу; да уједињује планирање занатских радњи у срезу;
- 7) да на тражење надлежних државних органа даје мишљење о потреби издавања дозвола за вођење занатских радњи;
- 8) да се стара о стручном уздизању занатских ученика, помоћника и мајстора;
- 9) да се стара о културном и идејно-политичком уздизању занатлија;
- 10) да претставља своје чланове.

2. Занатска комора народне републике.

Члан 77

На подручју народне републике оснива се занатска комора народне републике.

Занатску комору народне републике сачињавају претставници среских односно градских занатских комора.

Скупштина занатске коморе народне републике доноси статут о организацији и раду коморе. Статут потврђује министар комуналних послова народне републике.

Занатска комора народне републике има управни и надзорни одбор, које бира скупштина коморе на основу статута коморе. Министар комуналних послова народне републике и извршни одбори обласних народних одбора именују у управни одбор занатске коморе народне републике једног или више својих претставника.

Члан 78

Задаци занатске коморе народне републике јесу нарочито:

- 1) да сарађује са државним органима на унапређењу занатске радиности и на правилном спровођењу државне политике у занатству;
  - 2) да организационо учвршћује среске и градске занатске коморе;
  - 3) да помаже снабдевање среских занатских комора и занатских радњи средствима за производњу и другим материјалом и да у ту сврху оснива службе;
  - 4) да помаже државним органима у изради и спровођењу плана занатске делатности у народној републици;
  - 5) да претставља своје чланове.
- У циљу успешнијег извршења својих задатака, занатске коморе народне републике могу оснивати секције за поједине гране занатства.

VIII. — КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 79

Новчаном казном до 20.000 динара или поправним радом до два месеца казниће се:

- 1) ко бесправно води занатску радњу односно бесправно обавља занатску радиност;
- 2) ко обавља послове који не спадају у струку заната за чије је обављање основана занатска радња односно радионица;
- 3) ко без оправданог разлога обустави рад односно не постави пословођу;
- 4) ко без оправданог разлога одбије да упосли занатског ученика;
- 5) ко израђује производе или врши услуге лошег квалитета;
- 6) ко нерационално троши додељени му материјал;
- 7) ко не даје тачне податке о стању и раду радње односно радионице коју води.

Члан 80

Лице које је поновљено кажњавано због прекршаја из тач. 1 члана 79 овог закона може се поред предвиђене казне казнити и одузимањем алата, прибора и сировина којима је бесправно обављало занатске послове.

Члан 81

Административно-казнени поступак за прекршаје предвиђене овим законом води и казне изриче извршни одбор среског односно градског народног одбора. Против решења о казни може се изјавити жалба у року од петнаест дана од дана пријема решења извршном одбору обласног народног одбора.

IX. — ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 82

Лица која су до дана ступања на снагу овог закона положила испит за занатског мајстора или стекла стручну спрему која је по ранијим прописима била изједначена са тим испитом, као и лица која су пре ступања на снагу овог закона најмање три године водила занатску радњу на основу дозволе издате по ранијим прописима, испуњавају услове за занатског мајстора и вођење радње и по прописима овог закона.

Удове односно малолетна деца умрлог сопственика приватне занатске радње могу на основу дозволе издате по ранијим прописима продужити вођење радње још годину дана по ступању на снагу овог закона. Радњу води пословођа који мора бити занатски мајстор и испуњавати све услове предвиђене у чл. 17 овог закона. По истеку назначеног рока престаје важност издате дозволе. У оправданим случајевима државни орган надлежан за издавање дозволе може одобрити вођење такве радње још за шест месеци. Уколико је удова неспособна за рад, а издржава малолетну децу, може јој право вођења радње бити продужено док ти услови трају.

Члан 83

Сва остала лица која на дан ступања на снагу овог закона воде приватну занатску радњу, а не испуњавају услове који су по овом закону потребни за вођење такве радње, дужна су да у року који одређује министар комуналних послова народне републике ликвидирају своје радње ако у одређеном року не стекну услове прописане овим законом.

Министар комуналних послова народне републике може извесне од ових занатлија и ослободити појединих услова.

Члан 84

Постојећи савези занатских задруга, занатске коморе и удружења занатлија наставиће са радом до оснивања занатских комора предвиђених овим законом.

Прописима народне републике одредиће се начин ликвидације њиховог пословања и имовине.

Члан 85

Народне републике донеће на основу и у оквиру начела овог закона своје законе о занатству, а дотле ће се примењивати непосредно одредбе овог закона.

Члан 86

Ступањем на снагу овог закона престају важити сви прописи који су у супротности са његовим одредбама, као и одредбе Основног закона о задругама од 18 јула 1946 године које се односе на занатске задруге.

Члан 87

Овај закон ступа на снагу тридесетог дана по његовом објављивању у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

У. бр. 588

6 јуна 1949 године

Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар,
Миле Перуничкић, с. р.

Претседник,
др Иван Рибар, с. р.

413.

На основу чл. 74 тач. 16 Устава ФНРЈ, а на предлог Владе ФНРЈ, Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије издаје

У К А З

О ОДРЕЂИВАЊУ ИНДУСТРИЈЕ МЕСНИХ ПРОИЗВОДА У ЗАПРЕШИЋУ ЗА ПРЕДУЗЕЋЕ ОПШТЕДРЖАВНОГ ЗНАЧАЈА

Предузеће републичког значаја, Индустрија месних производа у Запрешићу, одређује се за предузеће општедржавног значаја.

Влада ФНРЈ извршиће овај указ.

У. бр. 575

2 јуна 1949 године

Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар,
Миле Перуничкић, с. р.

Претседник,
др Иван Рибар, с. р.

414.

На основу чл. 74 тач. 16 Устава ФНРЈ, а на предлог Владе ФНРЈ, Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије издаје

У К А З

О ОДРЕЂИВАЊУ ПРЕДУЗЕЋА „ЕЛЕКТРАНА ЗАГРЕБ“ ЗА ПРЕДУЗЕЋЕ ОПШТЕДРЖАВНОГ ЗНАЧАЈА

Државно привредно предузеће локалног значаја „Електрана Загреб“ одређује се за предузеће општедржавног значаја.

Влада ФНРЈ извршиће овај указ.

У. бр. 577

2 јуна 1949 године

Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар,
Миле Перуничкић, с. р.

Претседник,
др Иван Рибар, с. р.

415.

На основу чл. 74 тач. 16 Устава ФНРЈ, а на предлог Владе ФНРЈ, Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије издаје

У К А З

О ОДРЕЂИВАЊУ ПРЕДУЗЕЋА ТВОРНИЦА ИЗОЛАТОРА, СТУП КОД САРАЈЕВА, ЗА ПРЕДУЗЕЋЕ ОПШТЕДРЖАВНОГ ЗНАЧАЈА

Предузеће републичког значаја, Творница изолатора, Ступ код Сарајева, одређује се за предузеће општедржавног значаја.

Влада ФНРЈ извршиће овај указ.

У. бр. 576

2 јуна 1949 године

Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар,
Миле Перуничкић, с. р.

Претседник,
др Иван Рибар, с. р.

С А Д Р Ж А Ј:

	Страна
410. Општи закон о народним одборима — — —	697
411. Основни закон о земљорадничким задругама — — — — —	711
412. Општи закон о занатству — — — — —	721
413. Указ о одређивању Индустрије месних производа у Запрешићу за предузеће општедржавног значаја — — — — —	728
414. Указ о одређивању предузећа „Електрана Загреб“ за предузеће општедржавног значаја — — — — —	728
415. Указ о одређивању предузећа Творница изолатора, Ступ код Сарајева, за предузеће општедржавног значаја — — — — —	728